

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:28

om program mot luftföroreningar och försurning (prop. 1984/85:127)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1984/85:127 om program mot luftföroreningar och försurning samt ett hundratal motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen resp. under allmänna motionstiden i januari 1985.

I propositionen redovisas ett sammanhållet program mot luftföroreningar och försurning. Programmet innefattar åtgärder för att minska de svenska utsläppen av försurande ämnen och fortsatta aktiva insatser internationellt för att få till stånd minskningar av utsläppen i Europa. Programmet innehåller också åtgärder för att minska skadeverkningarna av försurningen.

Enligt programmet bör skärpta avgasreningskrav införas i Sverige vilket förutsätter att blyfri bensin introduceras. En tidsplan för detta arbete läggs fram.

I motionerna anläggs synpunkter på programmet. Moderata samlingspartiet anser programmet vara oroväckande tunt. När det gäller bilavgaser har en glädjande anpassning skett till moderat politik enligt motionen. Centerpartiet anser att regeringen borde ha lagt fram en avvecklingsplan för försurningen. Folkpartiet ställer sig bakom den allmänna uppläggningsplanen av propositionen men anser den vara otillräcklig på väsentliga punkter. Vänsterpartiet kommunisterna anser inte att något sammanhängande och tillräckligt långtgående program mot luftföroreningar och försurning lagts fram.

Utskottet framhåller att det nu framlagda programmet mot luftföroreningar och försurning utgör startpunkten för ett nytt skede i kampen mot försurningen. Programmet utgår från den aktionsplan som under våren och sommaren 1984 utarbetats inom ramen för arbetet i en aktionsgrupp bestående av cheferna för statens naturvårdsverk m. fl. berörda ämbetsverk under jordbruksministrarnas ordförandeskap.

Utskottet ansluter sig i stort till de överväganden som redovisas i propositionen. Enligt utskottets mening är det angeläget att även nya vägar prövas för att åstadkomma minskning av de försurande utsläppen i Europa. En internationell fond mot försurningen skulle kunna finansieras med avgifter på luftförorenande förbränning av fossila bränslen.

Utskottet föreslår ett uttalande om det angelägna i att svavelhalten i lätt eldningsolja och dieselolja sänks, med anledning av motioner (c, fp, vpk) och mot bakgrund av ännu preliminära slutsatser av en utredning inom nordiska ämbetsmannakommittén.

Regeringens program för skärpt avgasrening och introduktion av blyfri bensin byggde på förutsättningen att Förbundsrepubliken Tyskland och andra länder genomförde motsvarande åtgärder vid motsvarande tid. Sedan EG-länderna numera ingått en kompromiss om avgasrening som skiljer sig åtskilligt från de lösningar som tidigare angivits av Förbundsrepublikens regering, framhåller utskottet vikten av att Sverige i möjligaste mån fortsätter på den väg mot förbättrad avgasrening som föreslås i propositionen. Införandet av blyfri bensin bör enligt utskottets mening ske enligt den plan som regeringen redovisat.

Till betänkandet har fogats 25 reservationer (m, c, fp, vpk) och två särskilda yttranden (c, fp).

Propositionen

I proposition 1984/85:127 har regeringen föreslagit riksdagen att till Åtgärder mot försurningen för budgetåret 1985/86 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.

Vidare har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av det program för åtgärder mot luftföroreningar som redovisas i propositionen.

Motioner

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställan p.

Motioner väckta med anledning av proposition 1984/85:127

I motion 1984/85:2894 av Thörbjörn Fällidin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1–11, 14 och 16–27),

1. att riksdagen beslutar att målsättning för försurningsarbetet skall vara att begränsa de försurande utsläppen till en nivå som naturen långsiktigt kan tåla utan att skadas i enlighet med de gränsvärden som fastställdes vid den internationella försurningskonferensen Miljö -82,	11 f	1
2. att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att ta initiativ till en internationell luftvårdsfond,	13	2
3. att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att ta initiativ till internationella teknik- och industrimässor om miljöförbättrande teknik,	13 f	3
4. att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att vid svenska beskickningar förstärka bevakningen av miljöfrågorna i berörda länder,	13 f	3
5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av energipolitiken,	16 f	13
6. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om skärpta miljökrav för eldning av kol i enlighet med vad som förordas i motionen.	16 f	9
7. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om uttag av svavelavgift i syfte att begränsa svavelutsläppen från de största utsläppskällorna i Sverige,	16 f	11
8. att riksdagen beslutar att målsättningen bör vara att halvera kväveoxidutsläppen under en tioårsperiod, i enlighet med motionen,	16 f	12

9. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utnyttjande av lågsavlig olja och avsvavlingskapacitet,	16 f	6
10. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om förändring av förordningen om hälso- och miljöfarliga varor i enlighet med bifogat förslag för att möjliggöra typgodkännande av bilar med katalytisk rening,	20 f	16 b
11. att riksdagen beslutar att blyfri bensin skall finnas tillgänglig vid alla tankställen med fler än en pump senast från den 1 juli 1986,	20 f	16 b
14. att riksdagen beslutar att krav på katalytisk rening skall gälla för bilar fr. o. m. 1987 års bilmodeller,	20 f	16 b
16. att riksdagen beslutar att krav på rening av avgaser från tunga dieselfordon, motsvarande de s. k. USA 83-kraven införs från 1988 års modeller,	22	17 a
17. att riksdagen hos regeringen begär utredning om kostnader och effekter vid införande av Kalifornienkrav på tunga dieselfordon,	22	17 a
18. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklande av energiteknik och trafiklösningar som minskar utsläpp av bilavgaser i tätorter,	23	22
19. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av det s. k. 5:3-bidraget för skogsplantering,	25	24
20. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om skogsskadornas inverkan på virkesmarknaden,	32	35
21. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot försurande gödselmedel i skogsbruket,	24	23
22. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot försurande gödselmedel i jordbruket,	26	26 a
23. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av kalkningsåtgärder,	26	26 a
24. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av inventeringsinsatser och forskning angående försurning,	30 f	33
25. att riksdagen beslutar uppräknat anslaget för miljöforskning med 10 milj. kr. i enlighet med motionen,	33	37
26. att riksdagen beslutar anslå 4 milj. kr. för informationsinsatser, anslaget Åtgärder mot försurningen,	33	37
27. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om arbetet mot försurningen.	33	40
I motion 1984/85:2895 av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik m. fl. (s) yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om angelägna åtgärder för fortsatt framgångsrikt miljövårdsarbete i Västernorrlands län.	31	35
I motion 1984/85:2896 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 3 och 4),		
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella miljövårdsavgifter,	13	2

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskning.

30 f . 33

I motion 1984/85:2897 av Marianne Stålberg och Nils-Olof Gustafsson (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för att främja en ökad användning av olivin vid bekämpning av försurning av sjöar och vattendrag.

29 31

I motion 1984/85:2898 av Bertil Jonasson (c) yrkas att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av att motverka monopolisering på bildels- och reparationsmarknaden.

21 20

I motion 1984/85:2899 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1-4 och 6-11),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att förmå de östeuropeiska länderna att minska sina utsläpp av luftföroreningar med effekter i vårt land.

14 4

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkning av högsta tillåtna svavelhalt i tjock eldningsolja till 0,5 % fr. o. m. den tidigaste tidpunkt detta är tekniskt möjligt.

16 f 14

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkning av högsta tillåtna svavelhalt i tunn eldningsolja till 0,15 % fr. o. m. den tidigaste tidpunkt detta är tekniskt möjligt.

16 f 6

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande minskade industriutsläpp av svaveldioxid.

16 f 7

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande tidpunkten för introduktion av blyfri bensin.

20 f 16 b

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrad lagstiftning innebärande att obligatorisk katalytisk avgasrening införs fr. o. m. 1987 års bilmodeller eller vid den tidigaste tidpunkt detta är tekniskt genomförbart.

20 f 16 b

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande införandet av kaliforniska avgasnormer för dieseldrivna fordon.

22 17 a

9. att riksdagen beslutar om ett med 50 milj. kr. för budgetåret 1985/86 minskat anslag för de s. k. 5:3-skogarna.

33 38

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande statsbidrag för avveckling av lövträdsdominerande s. k. 5:3-bestånd.

25 25

11. att riksdagen beslutar om en ökning i förhållande till propositionens förslag av anslaget för åtgärder mot försurningar med 3,4 milj. kr. för en samlad forskningsinsats inriktad på skogsskadornas orsaker.

33 37

I motion 1984/85:2900 av Kerstin Andersson och Lennart Brunander (både c) yrkas

29 32

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att Älvsborgs län bör komma i fråga för försöksverksamhet med stödåtgärder i kommuner för att motverka

surigt grundvatten i enskilda vattentäkter.

2. att 2 milj. kr. av de föreslagna 5 milj. kr. anvisas till Älvsborgs län.

I motion 1984/85:2901 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om inblandning av etanol i blyfri bensin.

21 21

I motion 1984/85:2902 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om ett åtgärdsprogram för radikal minskning av svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp i enlighet med vad som anförs i motionen.

16 f 8

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för kartläggning av och forskning om markförorening och konsekvenser för livsmedelsproduktionen i Sverige.

26 26 b

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om att restriktioner införs vilka innebär att högsta tillåtna svavelhalt i tjock eldningsolja sänks från 1 % till 0,5 % och i villaolja från 0,3 % till 0,15 % samt att restriktionerna skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1986 för Götaland och fr. o. m. den 1 juli 1987 för övriga Sverige.

17 6

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om konkreta förslag till reningsåtgärder för de 100 värsta svavelutsläppskällorna av vilka de 15 värsta åtgärdas redan under 1985 enligt förslag i denna motion.

17 8

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag för att minska svavelutsläpp från stora koleldningsanläggningar enligt förslag i denna motion.

17 f 8

6. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till åtgärder att rening som kostar mindre än 7 500 kr./ton avskild svaveloxid genomförs senast 1989 samt att naturvårdsverket ges uppdraget att inventera och redovisa åtgärder för svavelreduktion som kostar mindre än 10 000 kr./ton före den 31 december 1985.

17 8

7. att riksdagen hos regeringen hemställer om att en avgift införs på utsläpp av svaveldioxid fr. o. m. den 1 januari 1986 innebärande att utsläpp överstigande 100 ton/år betingar en avgift av 4 000 kr./år.

17 f 8

8. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till förbud mot skogsgödsling.

24 23 b

9. att riksdagen hos regeringen hemställer om en plan för en successiv minskning av försurande gödsling av jordbruksmark.

26 26 b

10. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att -- -- flygets utsläpp av kväveoxid bör kartläggas.

23 19

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ytterligare resurser till skogsvårdsstyrelserna.

24 23 c

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ytterligare åtgärder och anslag vad gäller försurning och växtnäringsläckage på jordbruksmark.

26 26 b

13. att riksdagen beslutar anvisa ytterligare 10 000 000 kr. avseende åtgärder enligt punkt 11. (skall vara punkt 14),	33	37
14. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ytterligare medel till forskningsinsatser och kompetensuppbyggnad på försurningsområdet,	31	34
15. att riksdagen hos regeringen hemställer om en snabb kartläggning av försurnings-skador på skog i enlighet med vad som anförs i motionen,	31	34
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behov av ytterligare medel för kalkning,	27 f	28
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna		
a) att blyfri bensin bör introduceras på de 100 största orterna redan under 1985,	20 f	16 b
b) att katalytisk avgasrening enligt USA 83-kraven bör finnas i alla nya bensindrivna bilar fr. o. m. den 1 oktober 1986,	20 f	16 b
c) att krav som gäller i Kalifornien, USA, på utsläpp från dieselfordon införs fr. o. m. 1987 års modeller,	22	17 b
d) att hastighetsgränsen bör sänkas från 110 till 100 km/tim på vägar som i dag har 110 km/tim som högsta tillåtna gräns.	23	17 b
I motion 1984/85:2903 av Christer Eirefelt (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av att monopolisering motverkas på marknaden för reservdelar och service.	21	20
I motion 1984/85:2904 av Hans Wachtmeister (m) yrkas		
1. att riksdagen begär att en parlamentarisk utredning av regeringen skyndsamt tillsätts för att klargöra luftföroreningars och försurningars konsekvenser med beaktande av olika ambitionsnivåer med avseende å insatser,	12	1
2. att riksdagen begär att regeringen ger naturvårdsverket i uppdrag att inom ett år ge förslag till ekologiskt baserade gränsvärden (ej enbart hälsobedömningar som hittills för svaveldioxid) för svaveldioxid, kvävedioxid, ozon m. m.,	22	18 b
3. att riksdagen begär att regeringen ger naturvårdsverket i uppdrag att redovisa lämpliga mätprogram för ozon och kostnaderna härför (i dag finns endast tre mätstationer i landet),	22	18 b
4. att riksdagen begär att regeringen åt naturvårdsverket uppdrar att göra en sammanfattning över vilka vattenområden som hittills kalkats, vilka som ytterligare står i tur och vilka vattenområden som lämnas försurade åt sitt öde och vilka som ej bedöms vara i behov av ytterligare åtgärder inom de närmaste två årtiondena,	28	29
5. att riksdagen begär att regeringen åt naturvårdsverket uppdrar att redovisa hur man på längre sikt följer utvecklingen av vad som sker med bl. a. flora och fauna på grund av försurning och att föreslå de ytterligare åtgärder som kan visa sig erforderliga,	32	35

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kostnaderna för ovan nämnda åtgärder bör bestridas inom ramen för medel till kalkning.

33   37

I motion 1984/85:2905 av Olof Johansson (c) yrkas att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:127 beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om statlig stimulans av miljövänligare trafik i tätorterna.

23   22

I motion 1984/85:2906 av Alf Wennerfors (m) yrkas

21   20

1. att riksdagen uttalar att naturvårdsverkets översyn inte får leda till en monopolisering av någon del av bilmarknaden,

2. att översynen skall göras i samråd med alla organisationer och företag inom branschen.

Motion väckt med anledning av proposition 1984/85:120 om riktlinjer för energipolitiken

I motion 1984/85:2878 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 25), att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om skärpta miljökrav för eldning av kol i enlighet med vad som förordas i motionen.

16 f   9

Motionsyrkandet har överlämnats av näringsutskottet.

Motioner från allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85:358 av Lars Ernestam och Börje Stensson (båda fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder om intensifierad forskning dels om befintliga fällningskemikaliers skadeverkninär, dels om möjligheten att ta fram alternativa fällningskemikalier som inte har dessa skadeverkninär.

28 f   30 a

I motion 1984/85:556 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar hos regeringen begära erforderliga initiativ för att blyfri bensin skall finnas tillgänglig på marknaden våren 1986,

20 f   16 b

2. att riksdagen beslutar ansluta till de riktlinjer för en låginblandning av etanol, producerad av inhemska råvaror, i all motorbensin som förordas i motionen.

21   21

I motion 1984/85:630 av Gösta Andersson och Agne Hansson (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökade insatser för att begränsa försurningens effekter för att hindra skogsdödens utbredning i Kalmar län och landet i övrigt.

31   35

I motion 1984/85:879 av Ulf Adelson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 3, 4, 5, 6 och 7),

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till skärpta gränsvärden för utsläpp från olje- och kolförbränning i enlighet med vad som i motionen anförts,	15 f	9
4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till gränsvärden för utsläpp vid förbränning av torv, ved och andra biobränslen i större anläggningar,	15 f	10
5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett system med miljövårdsstimulanser,	16 f	11
6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige i det internationella förhandlingsarbetet på miljövårdens område skall verka för att ett system med miljöavgifter införs,	13	2
7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande avgasrening för fordon.	20 f	16
I motion 1984/85:1081 av Paul Lestander (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om metodutveckling för bedömning av försurning och hemställer hos regeringen om förslag till medelsanvisning härför.	31	34
I motion 1984/85:1164 av Karin Ahrlund och Hans Petersson i Röstånga (båda fp) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1157, såvitt nu är i fråga (yrkande 2),		
2. att riksdagen beslutar inbjuda ett antal parlamentariker från Storbritanien för att studera och diskutera skogsdöden.	14	4
I motion 1984/85:1396 av Jan Hyttring och Bertil Jonasson (båda c) yrkas	31	35
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av skyndsamma motåtgärder för att hindra en utbredning av försurningsskador,		
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en kontrollstation bör inrättas i västra Värmland,		
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om infraröd flygfotografering av skogsmark i Värmland.		
I motion 1984/85:1397 av Thure Jadestig och Berit Oscarsson (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om verksamheten med kalkning av sjöar m. m.	27 f	27
I motion 1984/85:1406 av Wivi-Anne Radesjö m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortsatta internationella kontakter för att minska luftföroreningarna samt om att gränsvärdena för förorenade utsläpp i Sverige bör ses över och skärpas.	14	5
I motion 1984/85:2005 av Axel Andersson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en totalinventering av Sveriges skogar avseende försurningsskador, med	31	34

start sommaren 1985 och genomförd med utnyttjande av den nya infraröda flygfototekniken.

I motion 1984/85:2048 av Marianne Stålberg och Nils-Olof Gustafsson (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att kartlägga och åtgärda skogsskadorna i Jämtlands län. 31 35

I motion 1984/85:2054 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 4), att riksdagen hos regeringen hemställer om ett system med både bindande gränsvärden och riktvärden för planeringen i vad gäller hälsovådliga luftföroreningar inom tätorter och industriområden i enlighet med vad i motionen anförts. 22 f 18 a

I motion 1984/85:2055 av Aina Westin m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna nödvändigheten av snara åtgärder för att kraftigt minska svaveldioxidutsläppen och utsläppen av kväveoxider. 17 f 15

I motion 1984/85:2170 av Hans Wachtmeister (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning för försurningsskador till drabbade skogsföretag. 32 35

I motion 1984/85:2266 av Oswald Söderqvist och John Andersson (båda vpk) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:2264,

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder så att blyfri bensin finns allmänt tillgänglig och katalytisk avgasrening kan införas från 1985. 20 f 16 b

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att minska gödslingen av åkermark så att utsläppen från denna källa halveras. 26 26 b

I motion 1984/85:2579 av Bo Arvidson m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för återvinning av förgasade kolväten. 34 39

I motion 1984/85:2580 av Bo Arvidson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående behovet av registrering och mätning av skogsskador. 31 35

I motion 1984/85:2601 av Bertil Jonasson m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen av aluminium samt att en övergång till rening med kalk successivt genomförs. 28 f 30 b

I motion 1984/85:2616 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 5), att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning av försurningens effekter på människor och markens mikroorganismer samt att en kartläggning av dessa effekter sker över hela landet. 26 26 b

I motion 1984/85:2783 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1-5), 17 8

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om att restriktioner införs vilka

innebär att högsta tillåtna svavelhalt i tjock eldningsolja sänks från 1 % till 0,5 % och i villaolja från 0,3 % till 0,15 %.

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till reningsåtgärder för de 100 värsta svavelutsläppskällorna av vilka de 15 värsta åtgärdas redan under 1985 enligt förslag i denna motion,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag för att minska svavelutsläpp från stora koleldningsanläggningar enligt förslag i denna motion.

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till åtgärder att rening som kostar mindre än 5 500 kr./ton avskild svaveloxid genomförs senast 1989 samt att naturvårdsverket ges uppdraget att inventera och redovisa åtgärder för svavelreduktion som kostar mindre än 10 000 kr./ton före 1985.

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om att frågan om avgiftssystem för utsläpp av svaveldioxid utreds och att motionens förslag på avgiftsstorlek prövas.

I motion 1984/85:2785 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, med hänvisning till vad som anförs i motion 1984/85:2783, att riksdagen hemställer om förslag som kan minska bilismens konsekvenser enligt förslag i denna motion.

20 f 16 b

I motion 1984/85:2814 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bilen och avgasrening.

20 f 16 a

Hearing

Landshövding Göte Svenson och kanslichefen i miljöårsberedningen Bo Assarsson, ordförande resp. sekreterare i bilavgaskommittén, har för utskottet redovisat den internationella förhandlingsituationen på avgasreningens område och i samband därmed besvarat frågor.

Utskottet

Allmänna utgångspunkter – målsättning

Målet för arbetet på miljöområdet såväl nationellt som internationellt är att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö samtidigt som grundläggande ekologiska processer och balanser skyddas mot oåterkalleliga störningar. En gynnsam ekonomisk utveckling får inte köpas till priset av rovdrift med naturresurser eller allvarliga risker för människors hälsa.

Jordbruksministern framhåller i propositionen att luftförorenings- och försurningsproblemens snabba utveckling under de senaste åren och den utveckling som konstaterats med betydande skador på skog gör det nödvändigt att samhällets handlingsberedskap ökas ytterligare när det gäller

försurningsproblemen. Regeringen tog därför i början av år 1984 initiativet att tillkalla en särskild aktionsgrupp mot luftföroreningar och försurning med uppdrag att samordna och lämna förslag till åtgärder. Inom ramen för aktionsgruppens arbete har statens naturvårdsverk i samarbete med socialstyrelsen, fiskeristyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens energiverk och statens industriverk utarbetat en aktionsplan mot luftföroreningar och försurning. Aktionsplanen överlämnades till regeringen den 30 augusti 1984. Planen har remissbehandlats.

Jordbruksministern finner att ett samlat handlingsprogram nu bör läggas fast för de närmaste årens arbete med luftförorenings- och försurningsfrågorna. Ett sådant program bör omfatta åtgärder för att ytterligare minska de svenska utsläppen av försurande ämnen, särskilt svavel- och kväveoxider, åtgärder för att minska försurningens effekter i mark, grundvatten, sjöar och vattendrag samt fortsatta aktiva internationella insatser för att få till stånd utsläppsminskningar. Programmet bör också innehålla insatser i form av övervakning, inventering och forskning för att göra det möjligt för oss att följa den fortsatta utvecklingen och för att öka kunskaperna om luftföroreningarnas och försurningens effekter samt orsakssambanden bakom de konstaterade effekterna. Vidare bör programmet innefatta sådant utrednings- och utvecklingsarbete av t. ex. teknisk natur som behövs för de fortlöpande ytterligare ställningstaganden som den fortsatta utvecklingen under de närmast kommande åren kan nödvändiggöra.

I propositionen lämnas som bakgrund för åtgärdsprogrammet en redovisning för utsläppen av försurande ämnen och dessas effekter med tyngdpunkt på de senaste årens utveckling. Beträffande innehållet hänvisas till propositionen.

Utskottet får för sin del framhålla att det nu framlagda programmet bör ses som en utgångspunkt för ett nytt skede i kampen mot försurning. Under de gångna åren har ett omfattande kunskapsförråd byggts upp om luftföroreningarnas karaktär och spridning samt om deras inverkan på miljön och på människors och djurs hälsa. Medvetenheten om dessa problem har på senare tid ökat även i länder där försurningens verkan länge varit obemärkt. Den ökande internationella medvetenheten har framför allt vuxit fram sedan omfattande skador på skog konstaterats i flera mellaneuropeiska och nordamerikanska stater. Förutsättningarna för att driva en aktiv kamp mot försurning och andra följder av luft-, vatten- och markföroreningar i internationellt samarbete har därigenom markant förbättrats.

Målsättningen för programmet mot luftföroreningar och försurning diskuteras i två motioner. Enligt centerens partimotion 2894 av Thorbjörn Fälldin m. fl. bör riksdagen sätta som mål för försurningsarbetet att de försurande utsläppen begränsas till en nivå som naturen långsiktigt kan tåla utan att skadas. Motionärerna hänvisar till att forskare från ett stort antal länder vid den internationella försurningskonferensen Miljö-82 i Stockholm enades om att formulera ett gränsvärde för försurning av ytvatten, nämligen 0,5 g svavel

per m² och år. Hans Wachtmeister (m) hävdar i motion 2904 att propositionen saknar något så grundläggande som en konsekvensanalys. Enligt motionärens uppfattning är förslagen tekniskt och ekonomiskt inriktade men ej relaterade till bedömningar om vad som blir följden för naturen och dess olika ekosystem. En parlamentarisk utredning bör därför tillsättas skyndsamt för att klargöra luftföroreningars och försurningars konsekvenser med beaktande av olika ambitionsnivåer med avseende på insatser (yrkande 1).

Utskottet får betona att det program som läggs fram i propositionen innebär insatser på tre olika plan. För det första skall åtgärder vidtas för att minska försurande utsläpp såväl inom landet som internationellt. För det andra skall åtgärder vidtas för att reducera försurningens verkningar. För det tredje innehåller programmet insatser i form av övervakning, inventering och forskning. Självfallet kommer under genomförandet av programmet de resultat som kommer fram av övervakning och forskning att beaktas i samband med genomförandet av åtgärder för att minska utsläppen och för att reducera verkningarna av försurningen. Med hänsyn till den snabba utveckling som sker på området, såväl när det gäller att förbättra tekniken för rening av försurande utsläpp som beträffande forskningens ståndpunkt vad avser det ekologiska samspelet i naturen bör riksdagen enligt utskottets mening icke utfärda några bindande direktiv av den art som föreslås i centerpartiets motion. Den avstyrks alltså i hithörande del.

Utskottet finner heller icke att tillsättande av en parlamentarisk utredning av det slag som föreslås i motion 2904 skulle vara meningsfull. Det övergripande ansvaret för de uppgifter motionären efterlyser ligger på naturvårdsverket i dess egenskap av samordnande myndighet i kampen mot försurningen såväl på åtgärdssidan som när det gäller övervakning, inventering och forskning. Motionen avstyrks således såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

Internationellt samarbete

I propositionen lämnas en redogörelse för det internationella samarbetet mot försurningen så som det har bedrivits hittills. De nordiska länderna föreslog på svenskt initiativ våren 1983 att konventionsparterna i ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar skulle åta sig att minska sina svavelutsläpp med minst 30 % till år 1993 med resp. länders utsläppsnivå år 1980 som grund för beräkningarna. Förslaget fick ett blandat mottagande. De som reagerat positivt på förslaget har sedermera utvecklat ett närmare samarbete inom vad som kommit att få beteckningen "30-procentsklubben". Inom ECE-konventionens ram pågår för närvarande ett arbete på att utarbeta ett protokoll till konventionen som bl. a. avses ge internationellt rättsligt bindande status åt 30-procentsförslaget. Målet för arbetet är att få ett dokument färdigt till nästa möte med det verkställande organet, i Helsingfors i juli 1985.

Parallellt med det internationella samarbetet inom konventionens ram pågår även förhandlingar inom EG om minskning av EG-ländernas svavel- och kväveoxidutsläpp inkl. åtgärder för att minska bilavgasutsläppen. Förhandlingarna förs mot bakgrund av ett förslag av EG-kommissionen innebärande en begränsning med ca 60 % av svaveldioxidutsläppen och med ca 40 % av kväveoxidutsläppen från förbränningsanläggningar fram till år 1994. Utskottet redovisar det internationella samarbetet på avgasreningsområdet under rubriken Åtgärder för att minska avgasutsläppen från bilar.

När det gäller det framtida samarbetet på internationell nivå betonar jordbruksministern att svavelbelastningen i södra Sverige skulle behöva minska med så mycket som 70–80 % för att alla känsliga vattensystem i det området verkligen skall kunna skyddas. Även om vi från svensk sida nu närmast arbetar för att få till stånd en överenskommelse om minst 30-procentiga minskningar av svaveldioxidutsläppen, måste därför en avsevärt större reduktion vara vår långsiktiga målsättning. Vidare behövs överenskommelser om utsläppsminskningar också för andra ämnen, i första hand kväveoxider. Jordbruksministern understryker också regeringens avsikt att handla kraftfullt för att söka påskynda det internationella arbetet med att åstadkomma utsläppsminskningar i Europa.

Det internationella samarbetet är föremål för flera motionsyrkanden. Centerpartiet föreslår i motion 2894 att regeringen tar initiativ till en internationell luftvårdsfond (yrkande 2). En sådan fond kan byggas upp genom avgiftsuttag på fossila bränslen och skulle kunna användas till gemensamma insatser för att få till stånd utsläppsreduktioner också i de länder i Europa som har en svag ekonomi. Enligt moderata samlingspartiets kommittémotion 2896 av Arne Andersson i Ljung m. fl. bör Sverige i det internationella förhandlingsarbetet föra fram tanken på miljövårdsavgifter på den del av skadliga luftföroreningar som länderna exporterar (yrkande 3). Ett liknande förslag har framförts i partimotion 879 av Ulf Adelson m. fl. (m) (yrkande 6), framlagd i januari 1985.

Utskottet finner liksom jordbruksministern att en successivt ökad tonvikt måste läggas på det internationella arbetet i våra ansträngningar att minska försurningsproblemen. Enligt utskottets bedömning bör därvid även nya vägar prövas att övertyga andra länders regeringar om nödvändigheten att vidta åtgärder mot utsläppen. Motionärernas förslag att genom avgiftsuttag bygga upp en internationell luftvårdsfond förtjänar därför enligt utskottets mening att vidare övervägas av regeringen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna såvitt nu är i fråga bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 2894 (c) yrkas vidare att regeringen bör ta initiativ till internationella mässor om miljöförbättrande teknik (yrkande 3) och att miljöfrågorna bör ges förstärkt bevakning vid de svenska beskickningarna i berörda länder (yrkande 4).

Utskottet får erinra om att riksdagen för ett år sedan avslog ett motionsyrkande om miljömässor. Som utskottet då anförde finns det i och för sig ingen anledning invända mot att sådana mässor anordnas men riksdagen har knappast någon anledning att ta initiativ i detta avseende (JoU 1983/84:29). Utskottet finner heller ingen anledning att kräva ändrad inriktning av utlandsmyndigheternas verksamhet. Utskottet utgår från att rapporteringen anpassas efter den vikt olika frågor tillmäts i Sverige. Motionen avstyrks således i nu berörda hänseende.

Folkpartiet yrkar i motion 2899 av Bengt Westerberg m. fl. att regeringen bör vidta åtgärder för att förmå de östeuropeiska länderna att minska sina utsläpp av luftföroreningar med effekter i vårt land (yrkande 1). I motionen framhålls vidare det anmärkningsvärda i den totalt avvisande hållning till åtgärder för att minska luftföroreningarna som Storbritanniens regering intar. Enligt motion 1164 (fp) bör brittiska parlamentariker inbjudas för att studera skogsdöden (yrkande 2). Den brittiska inställningen utsätts för kritik även i motion 1406 (s). I denna motion betonas vidare bl. a. det nordiska samarbetet.

Utskottet instämmer med motionärerna att det är angeläget att de luftförorenande utsläppen reduceras även i de östeuropeiska länderna och i Storbritannien. Samtliga dessa länder deltar i konventionssamarbetet. Som jordbruksministern framhåller är det naturligt att luftförorenings- och försurningsfrågorna prioriteras i det bilaterala miljösamarbetet med bl. a. de östeuropeiska länderna. Utskottet finner även, liksom jordbruksministern, det naturligt att det nordiska samarbetet på miljöområdet prioriteras.

Utskottet vill även erinra om att de nordiska statsministrarna vid upprepade tillfällen riktat uppmaningar till Storbritanniens regering om minskning av försurande utsläpp som med vindarna transporteras till våra länder. Någon anledning för riksdagen att i detta sammanhang göra något uttalande eller utfärda inbjudan enligt motionerna torde icke föreligga. Motionerna bör således icke föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd såvitt nu är i fråga.

Åtgärder för att minska svavelutsläppen och kväveoxidutsläppen från förbränningsanläggningar

De första generella reglerna om begränsning av svavelutsläpp infördes genom beslut av riksdagen år 1968. År 1976 uttalades att en halvering av svavelutsläppen från industriella processer borde åstadkommas fram till år 1985. Enligt de beräkningar som redovisas i aktionsplanen har denna målsättning uppfyllts med bred marginal. Minskningen gäller även utsläppen från energiproduktionen. De svenska utsläppen har minskat från 685 000 ton år 1975 till ca 300 000 ton år 1983. Med nuvarande miljökrav beräknas minskningen fortsätta. Med de förslag om vissa ytterligare minskningar som framläggs beräknas den sammanlagda minskningen av de svenska

svaveldioxidutsläppen fram till år 1995 bli ungefär 65 % räknat från utsläppsnivån 1980.

Miljöproblemen i samband med övergång till koleldning har varit föremål för överväganden i riksdagen under flera år. För ett år sedan lämnade riksdagen utan erinran regeringens redovisning av nya riktlinjer för svavelutsläpp från koleldade anläggningar (prop. 1983/84:158, JoU 1983/84:28). Dessa riktlinjer innebär att utsläppen från större anläggningar med ett årligt totalt utsläpp överstigande 400 ton svavel får uppgå till högst 0,05–0,10 g/MJ. För mindre anläggningar gäller ett intervall på 0,10–0,17 g/MJ. Riktlinjerna beräknas innebära att utsläppen av svaveldioxid kommer att minska med 20 000–30 000 ton per år.

Jordbruksministern konstaterar att nedfall av svavel fortfarande är den viktigaste orsaken till försurningen. Helt dominerande är det nedfall som hörrör från utsläpp i andra länder. Nedfallet av svavel över Sverige härstammar dock fortfarande till 10–15 % från våra egna utsläpp. Framför allt har de betydelse för försurningssituationen i de inre delarna av landet och lokalt kring större utsläppskällor. Det är därför motiverat att överväga vilka ytterligare utsläppsminskningar som kan genomföras till rimliga kostnader. Det är därför nödvändigt att vi fortlöpande undersöker och tar till vara alla rimliga möjligheter att ytterligare minska svavelutsläppen. Förutsättningarna för att ytterligare minska svavelhalterna i tunga och lätta eldningsoljor bör utredas. Svavelutsläppen från den svenska industrins processer bör enligt jordbruksministern kunna reduceras med sikte på en halvering under den kommande tioårsperioden. Naturvårdsverket har i uppgift att verka för en sådan minskning inom ramen för den normala prövningen enligt miljöskyddslagen.

När det gäller kväveoxidutsläppen står det nu klart att kvävetets roll i försurningsprocessen har ökat och kommer att öka i betydelse i takt med att svavelutsläppen minskar. Kväveoxiderna är också sannolikt en viktig orsak till uppkomsten av skogsskador samt medverkar i bildningen av skadligt ozon. Kväveoxiderna bidrar vidare i hög grad till luftföroreningsproblemen i våra tätorter. Det är därför nödvändigt att vi nu också börjar uppmärksamma kväveoxidutsläppen. Enligt jordbruksministern är det nödvändigt med en kraftig minskning av kväveoxidutsläppen från förbränningsanläggningar. Totalt bör det vara möjligt att uppnå minskningar av kväveoxidutsläppen med ca 30 % fram till år 1995.

I ett antal motioner yrkas på skärpningar av gällande utsläppskrav.

Enligt motion 879 (m) bör gränsvärdet för utsläppen sänkas till 0,05 g svavel per MJ för alla koleldade anläggningar. Utsläppen bör även sänkas vid den kvarvarande oljeförbränningen till – på sikt – 0,1 g svavel per MJ genom att större anläggningar förses med effektiv avsvavlingsutrustning eller genom val av lågsvavlig olja (yrkande 3). Regeringen bör lägga fram förslag till gränsvärden för utsläpp vid förbränning av torv, ved och andra biobränslen i större anläggningar (yrkande 4). Enligt motionen ger kärnkraften en miljövänligare energiproduktion som möjliggör väsentliga förbättringar vad gäller

luftföroreningar och utsläpp av surgörande ämnen. Säkerheten skall avgöra kärnkraftverkens framtid. Motionärerna framhåller vidare att kärnvärme från miljöskyddssynpunkt är mycket överlägsen olje-, kol-, flis- eller torveldade värmeverk och att det från säkerhetssynpunkt är befängt att förbjuda drift av Securc. – Ett problem vid miljöförstöring kan enligt motionen vara att den som orsakar skadan ofta inte drabbas av effekterna. Detta förhållande kan emellertid korrigeras med miljövårdsavgifter. Motionärerna föreslår att ett system med lägre avgifter eller skatter prövas i detta syfte. Miljöstimulanser av denna typ skulle då kunna användas för att åstadkomma en svavelreduktion av eldningsolja eller för att premiera förbränningsanläggningar som minskar svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen (yrkande 5).

Enligt motion 2894 (c) är en målmedveten politik för energihushållning och effektivare energianvändning den bästa garantin för både en positiv ekonomisk utveckling och en bra miljö. Inhemsk förnybar och miljövänlig energi bör stödjas. Användning av fossila bränslen skapar både försurning och koldioxidökning. Regeringens kolprogram måste därför avvisas och svavelutsläppen från oljeanvändningen måste begränsas (yrkande 5). I enlighet härmed yrkar motionärerna att miljökraven vid eldning av kol skärps och att det maximalt tillåts en utsläppsnorm på 0,05 g svavel per MJ (yrkande 6). Samma yrkande framförs i motion 2878 yrkande 25 (c). En utredning bör tillsättas om uttag av svavelavgift i syfte att begränsa svavelutsläppen från de största utsläppskällorna i Sverige, motion 2894 (yrkande 7). Vidare hävdas i motionen att det nu i Sverige finns outnyttjad kapacitet vid raffinaderierna som gör det nödvändigt att ytterligare sänka svavelhalten i tunna eldningsoljor och dieselbrännoljor (yrkande 9). Enligt motionen bör slutligen riksdagen sätta som mål att kväveutsläppen halveras under en tioårsperiod (yrkande 8).

I motion 2899 (fp) framhålls att propositionens förslag måste skärpas på följande punkter: Högsta tillåtna svavelhalt i tjock eldningsolja bör snarast möjligt sänkas från 1 till 0,5 % genom att man till en början ökar användningen av den lågsvavliga Nordsjöoljan (yrkande 2). I tunn eldningsolja bör svavelhalten sänkas från 0,3 till 0,15 % genom ianspråktagande av outnyttjad raffinaderikapacitet (yrkande 3). Det förslag som framställs i propositionen om att industriutsläppen av svaveldioxid skall halveras under en tioårsperiod bör ges formen av ett kraftfullt och definitivt riksdagsuttalande (yrkande 4).

Enligt vänsterpartiet kommunisternas partimotion 2902 av Lars Werner m. fl. bör regeringen lägga fram ett åtgärdsprogram för radikal minskning av svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp. Enligt motionärerna kan en minskning åstadkommas som innebär att kväveoxidutsläppen år 1989 ligger under 200 000 ton och svaveldioxidutsläppen under 150 000 ton. Det senare innebär att man skulle hamna på 100 000 ton svaveldioxidutsläpp år 1995 (yrkande 1). I detta syfte bör restriktioner införas vilka innebär att den högsta tillåtna svavelhalten i tjock eldningsolja sänks från 1 % till 0,5 % och i

villaolja från 0,3 % till 0,15 % (yrkande 3). Regeringen bör lägga fram konkreta förslag till reningsåtgärder beträffande de 100 värsta svavelutsläppskällorna av vilka de 15 värsta åtgärdas redan under 1985 (yrkande 4). De högsta tillåtna svavelutsläppen från stora koleldningsanläggningar bör halveras till 0,05 g/MJ (yrkande 5). Motionärerna ansluter sig till förslagen i aktionsplanen att alla åtgärder som kostar mindre än 7 500 kr./ton avskild svaveldioxid genomförs. Åtgärden bör vara genomförd senast år 1989. En inventering bör göras av åtgärder för svavelreduktion som kostar mindre än 10 000 kr./ton (yrkande 6). Slutligen bör en avgift införas på utsläpp av svaveldioxid fr. o. m. den 1 januari 1986 innebärande att utsläpp överstigande 100 ton/år betingar en avgift av 4 000 kr./år (yrkande 7). De nu nämnda yrkandena täcker även helt den under allmänna motionstiden framlagda motionen 2783 av Lars Werner m. fl. (vpk).

I motion 2055 (s) framhålls nödvändigheten av snara åtgärder för att kraftigt minska svaveldioxidutsläppen och utsläppen av kväveoxider i Stockholmsområdet.

Utskottet får för sin del anföra följande.

Enighet råder, som framgår av den lämnade framställningen, om det nödvändiga i att vi i Sverige med kraft fortsätter ansträngningarna att minska utsläppen av försurande ämnen även inom landet. Trots de åtgärder som redan vidtagits fortsätter försurningen. Fortfarande är det svaveldioxidnedfallet som har den största skulden i försurningen. Som framhålls i propositionen har de svenska svavelutsläppen tillräckligt stor betydelse för försurnings-situationen för att det skall vara motiverat att överväga vilka ytterligare utsläppsminskningar som kan genomföras till rimliga kostnader. Det bör vara möjligt att reducera svavelutsläppen från den svenska industrins processer ytterligare med sikte på en halvering under den kommande tioårsperioden. Någon anledning att i detta sammanhang kräva andra formuleringar än dem som anförs i propositionen, vilket begärs i motion 2899 (fp), föreligger enligt utskottets mening icke.

När det gäller frågan om vilka åtgärder som skall vidtas, vilka krav på utsläppsreduktioner som skall ställas och vilken tidsplan som därvid skall följas bör man enligt utskottets mening göra en realistisk bedömning av situationen. De allmänna mål som sätts upp för inriktningen av energipolitiken i motionerna 2894 (c) och 2902 (vpk) kan tyckas välmenande men är enligt utskottets bedömning icke förankrade i verkligheten. Den energipolitiska inriktning riksdagen beslutat om innefattande en successiv ersättning av olja med andra bränsleslag och avveckling av kärnkraften efter år 2010 förutsätter en viss användning av kol. Någon anledning att ändra på de svavelreningskrav som för ett år sedan godkändes av riksdagen föreligger icke.

De svavelkrav på koleldning som ställs i motionerna 879 (m) och 2894 (c) skulle omöjliggöra koleldning i mindre anläggningar. Motionerna bör i denna del inte föranleda någon åtgärd.

2 Riksdagen 1984/85. 16 saml. Nr 28

Rättelse: S. 18, rad 24 Står: motion 2894 (m) Rättat till motion 2894 (c)

Inte heller bör yrkandet i motion 879 om särskilda normer för torv och andra biobränslen föranleda någon riksdagens åtgärd. Enligt gällande riktlinjer gäller i princip samma utsläppsnormer för kol och biobränslen (prop. 1983/84:158).

Att som föreslås i motion 2902 (vpk) nu fastlägga en tidsram för nya svavelkrav synes ej ekonomiskt och tekniskt försvarbart.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att strävan bör vara att reducera svavelhalten i tjock och tunn eldningsolja och att takten härför måste bestämmas sedan de ekonomiska och tekniska förutsättningarna utretts. De sinsemellan skiljaktiga yrkanden om minskad svavelhalt i tjock eldningsolja som framställs i motionerna 879 (m) och 2899 (fp) får mot den bakgrunden i väsentlig utsträckning anses vara tillgodosedda.

Utskottet har erfarit att man inom en utredning som leds av den nordiska ämbetsmannakommittén preliminärt har kommit fram till att det finns avsvavlingskapacitet i nordvästra Europas raffinaderier som skulle göra det möjligt att sänka svavelhalten i lätta eldningsoljor och diesellojor till 0,15 % från nuvarande 0,3 %. Utskottet utgår från att regeringen, därest utredningsresultatet bekräftas, förordnar om en sänkning av svavelhalten i de nämnda oljorna så snart det är praktiskt möjligt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 2894 (c), 2899 (fp) och 2902 (vpk) i berörda delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet är icke berett tillstyrka de krav på avgifter av skilda slag som framförs i olika motioner och som i motion 879 (m) benämns miljövärdsstimulanser, i motion 2894 (c) benämns svavclavgift i syfte att begränsa svavelutsläppen från de största utsläppskällorna i Sverige och i motion 2902 (vpk) preciseras till 400 kr./år för utsläpp över 100 ton/år. Enligt utskottets mening bör, som tidigare framhållits, den fortsatta reduktionen av svavelutsläppen styras av kommande utredningsresultat och genom naturvårdsverkets krav i samband med koncessionsprövningar.

Som jordbruksministern framhåller är det nu även nödvändigt att uppmärksamma kväveutsläppen. Utskottet ansluter sig till det av regeringen satta målet om en reduktion av dessa utsläpp med 30 % fram till år 1995 jämfört med utsläppen 1980. Den målsättning om en halvering av kväveutsläppen som föreslås i motion 2894 (c) är enligt utskottets bedömning orealistisk mot bakgrund av att vi enligt aktionsplanen kan förvänta i stort sett samma utsläppsnivå år 1995 som i dag vid oförändrade miljökrav.

Syftet med motion 2055 synes i allt väsentligt tillgodosett genom det program som redovisas i propositionen.

Mot bakgrund av det anförda bör riksdagen enligt utskottets mening lämna utan erinran vad som anförts i propositionen under detta avsnitt samt avslå motionerna 879 yrkandena 3, 4 och 5, 2894 yrkandena 5, 6, 7 och 8, 2899 yrkandena 2 och 4, 2902 yrkandena 1, 4, 5, 6 och 7, 2055, 2783 och 2878 yrkande 25.

Åtgärder för att minska avgasutsläppen från bilar

I Sverige svarar fordonstrafiken för två tredjedelar av våra kväveoxidutsläpp. Utsläppen är nu totalt dubbelt så stora som på 1950-talet, och bilarnas bidrag har ökat med fyra gånger sedan dess. Bilavgaser innehåller även bl. a. koloxid, partiklar, bly och hundratals andra kemiska ämnen. Trafiken svarar även för en dominerande del av utsläppen av kolväten som tillsammans med kväveoxider bildar ozon och andra oxidanter. Koloxidutsläppen från vägtrafiken, som mer än fyrfaldigats sedan början av 1950-talet, har sedan år 1970 varit ungefär oförändrade. Blyutsläppen har minskat under senare år genom de skärpta kraven på blyinnehållet i bensinen.

Som framgår av det anförda innehåller bilavgaserna en rad hälso- och miljöfarliga ämnen. Utsläppen från trafiken har kommit att bli den helt dominerande källan till den försämrade luftkvaliteten i våra tätorter. Under de senaste åren har även bilavgasernas del i skulden till försurningen och till de skogsskador som konstaterats rönt ökad uppmärksamhet.

1978 års bilavgaskommitté lade fram sitt slutbetänkande *Bilar och renare luft* (SOU 1983:27, 28) på försommaren 1983. I betänkandet konstaterades att den bästa reningen med tillgänglig teknik skulle uppnås genom anammande av de avgasreningskrav som gäller i USA från 1983 och som tillgodoses med katalysatorrening vilket förutsätter användande av blyfri bensin. Enligt kommitténs bedömning var situationen i Europa icke sådan att införande av obligatoriska regler i denna riktning skulle vara realistiska. När sedan den västtyska förbundsregeringen samma sommar plötsligt beslöt att införa motsvarande regler framlade bilavgaskommittén ett tilläggsförslag innebärande obligatoriskt införande av USA 83-krav för personbilar och lätta lastbilar fr. o. m. 1987 års modeller samt fr. o. m. 1988 års modell för tunga lastbilar och bussar.

Under de senaste åren har ett samarbete om skärpt bilavgasrening upprättats på såväl politisk nivå som expertnivå mellan flera europeiska länder. Vid sidan av de nordiska länderna och Förbundsrepubliken har även Schweiz, Lichtenstein, Österrike, Nederländerna och Canada samt under en tid även Frankrike deltagit i arbetet. Detta arbete hade vid tiden för propositionens framläggande lett fram till att enighet uppnåtts på expertnivå om ett samarbete om utarbetandet av gemensamma regler vilka borde motsvara de amerikanska federala kraven.

Jordbruksministern anför i propositionen att han bedömer det angeläget att effektiva åtgärder vidtas för att minska avgasutsläppen från vägtrafiken. Med hänsyn till den långa tid det tar att införa effektiv avgasrening på hela bilparken bör beslut om åtgärder mot avgasutsläppen fattas så snart som möjligt.

Regeringen lägger i propositionen fram en tidsplan för införande av effektiv avgasrening varvid föreslås att de normer som tillämpas federalt i USA skall tillämpas. Dessa normer bygger på införande av katalytisk

avgasrening för bensindrivna bilar, vilket i sin tur förutsätter användande av blyfri bensin. Enligt den tidtabell som anges i propositionen bör nya skärpta avgasreningskrav för personbilar införas frivilligt fr. o. m. 1987 års modeller och obligatoriskt fr. o. m. 1989 års modeller. Blyfri bensin kan tillhandahållas vid ett begränsat antal bensinstationer i Syd- och Mellansverige fr. o. m. den 1 juli 1985. Fr. o. m. den 1 juli 1986 kan blyfri bensin finnas vid ett rikstäckande nät av stationer längs de största vägarna. Fr. o. m. den 1 juli 1987 kan blyfri bensin tillhandahållas vid samtliga bensinstationer i landet med undantag för stationer med endast en pump. Förslaget om skärpningen av avgasreglerna gäller under förutsättning av att det vid tiden för propositionen pågående internationella samarbetet fullföljs.

Enligt motion 879 (m) bör Sverige vid införandet av avgasrening följa de västtyska åtgärderna på området innefattande ett system med skatterabatter för både blyfri bensin och bilar med katalytisk avgasrening i avvaktan på att obligatorium införs (yrkande 7). Ett motsvarande yrkande återfinns i motion 2814 (m). I motion 2894 (c) yrkas att de nya avgasreglerna införs obligatoriskt fr. o. m. 1987 års modeller (yrkande 14). Motionärerna kräver även att blyfri bensin finns tillgänglig vid alla tankställen med mer än en pump senast från den 1 juli 1986 (yrkande 11). Ett motsvarande yrkande återfinns i motion 556 (c) (yrkande 1). I motion 2894 krävs även att ekonomiska styrmedel införs till förmån för fordon med katalysatorrening och blyfri bensin. Gällande författningar bör ändras för att möjliggöra förslagets genomförande (yrkande 10). Även i motion 2899 (fp) begärs obligatorisk avgasrening med katalysator fr. o. m. 1987 års modeller (yrkande 7) och att blyfri bensin finns allmänt tillgänglig fr. o. m. den 1 juli 1986 (yrkande 6).

Kravet på obligatoriskt införande av katalytisk avgasrening fr. o. m. den 1 oktober 1986 ställs även i motion 2902 (vpk) (yrkande 17 b). Blyfri bensin bör enligt motionen införas på de 100 största orterna redan under 1985 (yrkande 17 a). Motsvarande yrkanden återfinns i motionerna 2266 yrkande 1 och 2785 (vpk).

Utskottet får för sin del anföra följande.

Sedan propositionen framlagts har EG:s ministerråd vid sitt sammanträde den 21 mars nått en kompromissuppgörelse om införande av skärpta avgasreningskrav. Som ett resultat av denna uppgörelse beräknas införandet av obligatoriska avgasreningskrav motsvarande de amerikanska bli väsentligt försenade jämfört med den tidtabell som tidigare angivits av bl. a. de danska och västtyska regeringarna. Förbundsregeringens tidigare tillkännagivna avsikt att införa ekonomiska styrmedel till förmån för bilar med katalytisk avgasrening fr. o. m. den 1 juli 1985 torde komma att genomföras men med avsevärt lägre skatterabatter än vad som tidigare angivits.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det av flera skäl är angeläget att införandet av de nya reglerna i möjlig mån samordnas internationellt i flera länder i Europa. Genom den överenskommelse som träffats i EG:s ministerråd och som utskottet redogjort för är det nu osäkert

om de medlemsländer i EG som tidigare deltagit i samarbetet med Sverige och andra länder om införande av obligatoriska avgasregler enligt USA 83-normerna kommer att genomföra dessa under de närmaste åren. Oaktat detta finner utskottet att det för Sveriges del är angeläget att det program regeringen föreslagit i möjligaste mån fullföljs. Utskottet utgår från att regeringen överväger vilka möjligheter som föreligger att genomföra programmet med obligatorium enligt den angivna tidtabellen och att alternativt införa ett frivilligt system under en övergångstid varvid det torde bli nödvändigt att införa ekonomiska styrmedel. Enligt vad utskottet erfarit pågår redan ett arbete i detta syfte inom regeringskansliet. Samtidigt fortsätter det internationella förhandlingsarbetet.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet förslaget i motionerna 879 och 2814 att Sverige vid införandet av nya avgasregler skall binda sig vid utvecklingen i Västtyskland resp. EG. Likaså avstyrks de förslag som framlagts i motionerna 2894 (c), 2899 (fp) och 2902 (vpk) om att införa obligatoriska avgasreningskrav tidigare än enligt den av regeringen redovisade tidsplanen. Utskottet kan inte heller biträda förslagen om tidigareläggande av introduktionen av blyfri bensin. Den plan regeringen lagt fram får anses realistisk med hänsyn bl. a. till att beredskapslagren måste omsättas. Den föranleder således ingen erinran från utskottets sida. Motionerna avstyrks.

Utskottet har överlämnat förslag som väckts i motionerna om ekonomiska styrmedel till skatteutskottet för beredning. Därvid har utskottet i yttrande avstyrkt motionerna (JoU 1984/85:6 y).

De nya skärpta kraven på avgasrening på bilar kommer att medföra att nya bilar byggs med effektiv avgasreningsutrustning. Jordbruksministern anför i propositionen att ansvaret för att denna utrustning blir så hållbar som möjligt bör läggas på biltillverkarna. I motionerna 2898 (c), 2903 (fp) och 2906 (m) uppmärksammas detta uttalande. Motionärerna framhåller att risk finns att biltillverkarna tar monopol på reservdelstillverkningen om de skall garantera avgassystemets funktion, och kräver att monopoliseringstendenser motverkas. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att det även i propositionen betonats att de nya avgaskraven och avgaskontrollen ej får leda till en monopolisering av tillbehörsmarknaden. Utskottet utgår från att en monopolisering av reservdels- och servicemarknaden ej tillåts uppstå. Det torde ankomma på bl. a. näringsfrihetsombudsmannen att bevaka frågan. Med det anförda får motionerna anses besvarade. De avstyrks på den grunden.

Enligt motion 556 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) bör riksdagen besluta om riktlinjer för en låginblandning av etanol, producerad av inhemska råvaror, i all motorbensin (yrkande 2). I motion 2901 (fp) yrkas att riksdagen riktar ett tillkännagivande om inblandning av etanol i blyfri bensin.

Utskottet vill framhålla att ett beslut nu om införande av blyfri bensin inte innebär att möjligheterna att senare besluta om etanolinblandning i bensinen försvåras. Det finns emellertid enligt jordbruksministerns bedömning inte nu tillräckligt underlag för ett beslut i frågan. Enligt propositionen kommer en

särskild utredning inom kort att tillsättas av regeringen för att närmare utreda förutsättningarna för låginblandning av motoralkohol i bensin.

Med det anförda avstyrks motionerna.

I propositionen uttalas att en rad skäl talar för att skärpta avgasreningskrav bör införas på tunga fordon. Detta bör ske i internationell samverkan. Jordbruksministern anmäler att han avser föreslå regeringen att uppdra åt berörda myndigheter att, som underlag för Sveriges deltagande i det fortsatta internationella samarbetet, utreda frågor om avgasrening för lätta och tunga lastbilar samt bussar.

Enligt motion 2894 (c) bör avgasreningskrav införas på tunga dieselfordon från 1988. Dessa krav bör motsvara de s. k. USA 83-kraven, (yrkande 16). Vidare begärs utredning om införande av de s. k. Kalifornienkraven (yrkande 17). Kalifornienkraven bör enligt motion 2899 (fp) införas inom en femårsperiod, efter utredning (yrkande 8), medan de enligt motion 2902 (vpk) bör införas fr. o. m. 1987 års modeller (yrkande 17 c).

Utskottet finner icke anledning inta annan ståndpunkt i denna fråga än regeringen. Att, som föreslås i centermotionen, införa USA 83-krav om ett år för att sedan efter kort tid kanske övergå till de strängare Kalifornienkraven eller andra krav kan enligt utskottets mening inte försvaras från ekonomisk synpunkt. Motionerna avstyrks såvitt nu är i fråga.

Riktlinjer för luftkvalitet behövs enligt propositionen som ett underlag för den kommunala planeringen. Jordbruksministern erinrar om att bilavgaskommittén föreslagit att riktlinjer införs för luftkvalitet med avseende på koloxid, kväveoxid och ozon. Naturvårdsverket arbetar för närvarande med att ta fram sådana riktlinjer.

I motion 2904 (m) föreslås att naturvårdsverket ger förslag till ekologiskt baserade gränsvärden och inte enbart hälsobedömningar som hittills, för svaveldioxid, kväveoxid, ozon m. m. (yrkande 2). I motionen framhålls att det för närvarande endast finns tre mätstationer i landet för ozon. Enligt motionären bör naturvårdsverket ges i uppdrag att redovisa lämpliga mätprogram för ozon (yrkande 3).

Utskottet har erfarit att naturvårdsverket om ett år räknar med att kunna lägga fram ett program för riktvärden för luftkvalitet. Inom den nordiska ämbetsmannakommittén pågår även ett arbete med ekologiska riktvärden av den typ som efterlyses i motionen. Syftet är att undersöka hur mycket föroreningar från luften mark och sjöar tål. I aktionsplanen begärs medel (1,2 milj. kr.) för förstärkning av miljö kvalitetsövervakningen (PMK) med stationer som mäter ozon och kväveföreningar, m. m. Denna framställning tillgodoses i propositionen. Med det anförda får motionen anses vara besvarad såvitt nu är i fråga. Den avstyrks mot den bakgrunden.

I motion 2054 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att ett dubbelt system med både bindande gränsvärden och riktvärden för planeringen i vad gäller hälsovådliga luftföroreningar inom tätorter och industriområden utarbetas (yrkande 4).

Riksdagen har nyligen avslagit en motion med samma innehåll. Utskottet framhöll i det sammanhanget (JoU 1984/85:16) att bilavgskommittén förordat införande av riktvärden. Enligt utskottet fanns det inte anledning att ifrågasätta de bedömningar som gjorts inom kommittén i detta avseende. Med samma motivering avstyrker utskottet det nu aktuella yrkandet.

I propositionen anförs att hastigheterna på våra vägar har betydelse bl. a. för utsläppen av kväveoxider. Enligt motion 2902 (vpk) bör hastigheten därför begränsas till 100 km/tim på de vägar där i dag 110 km/tim gäller som fartgräns (yrkande 17 d). Utskottet avstyrker yrkandet med hänvisning till ett uttalande i propositionen att det är väsentligt att trafiksäkerhetsverket vid beslut om hastighetsgränser är observant på denna fråga. Den torde sålunda komma att beaktas av den ansvariga myndigheten på området.

I propositionen tas även upp frågan om ett program för forskning och utveckling av miljövänligare teknik inom transportområdet. Jordbruksministern konstaterar efter samråd med berörda statsråd att miljöfrågorna redan nu ägnas uppmärksamhet inom ramen för energiforskningsprogrammet. Det kan emellertid vara motiverat att STU får ett särskilt uppdrag att utarbeta ett program för utveckling av miljövänliga alternativa drivsystem för fordon. Enligt jordbruksministern är det också angeläget att miljövänliga transportsystem för kollektivtrafik i tätorter och för godstrafik utvecklas.

Enligt motion 2894 (c) bör energiteknik och trafiklösningar utvecklas som minskar utsläpp av bilavgaser i tätorter (yrkande 18). I motion 2905 (c) framhålls att staten bör stimulera till miljövänligare trafik i tätorterna genom bättre övervakning av luftkvaliteten och genom att stödja viss kollektiv persontrafik och miljövänligare trafiklösningar.

Utskottet får för sin del framhålla att det givetvis är angeläget att trafikens miljöstörningar motverkas när helst tillfälle bjuds. Åtskilliga förslag i propositionen har även denna inriktning. Hit hör vad som tidigare anförts beträffande riktlinjer för luftkvalitet och det nyss redovisade avsnittet om forskning och utveckling av miljövänlig teknik. Som jordbruksministern framhåller kan även vissa trafikplaneringsåtgärder vidtas för att kväveoxidutsläppen och andra förorenande utsläpp från biltrafiken skall kunna reduceras ytterligare. Med det anförda kan enligt utskottets mening motionerna anses besvarade såvitt nu är i fråga. De avstyrks således.

Enligt motion 2902 (vpk) är det nödvändigt att kväveoxidutsläppen från flyg kartläggs och utreds (yrkande 10). Den i samma yrkande väckta frågan om beskattning av flygbensin har överlämnats till skatteutskottet för beredning.

Utskottet har med anledning av motionen inhämtat att beräkningar av kväveutsläppen från flyget ingår i de uppskattningar som gjorts av de totala kväveutsläppen. Utskottet finner att syftet med motionsyrkandet sålunda i allt väsentligt tillgodosetts i den del som faller under jordbruksutskottets beredningsområde. Det avstyrks alltså.

Skogsgödsling

Två tredjedelar av Sveriges yta utnyttjas för den produktion som jordbruket och skogsbruket svarar för. De från produktionssynpunkt mest värdefulla markerna är belägna i de av försurningen mest drabbade områdena. Det är mot denna bakgrund naturligt att det från jordbruks- och skogsbrukssynpunkt kan ställas starka krav på åtgärder för att begränsa försurande utsläpp. Även jordbruket och skogsbruket måste emellertid medverka i kampen mot försurningen genom förändringar av verksamheten på sådant sätt att olägenheterna inte förstärks utan motverkas.

Skogsgödslingen har stor betydelse för skogsproduktionen i Svealand och Norrland. Den har dock minskat i omfattning under senare år. Som gödselmedel används i dag huvudsakligen ammoniumnitrat vilket verkar försurande på marken. Skogsstyrelsen har i samråd med naturvårdsverket utfärdat allmänna råd till ledning för användningen av kvävegödselmedel på skogsmark. Jordbruksministern delar den uppfattning som företräds i aktionsplanen, att de begränsningar som anges i skogsstyrelsens allmänna råd är tillräckliga för att nå angelägna förbättringar och motverka markförsurningen till följd av skogsgödsling.

Enligt motion 2894 (c) är skogsbruket inte på samma sätt beroende av gödsling som jordbruket. Försurande gödselmedel kan därför förbjudas i skogsbruket (yrkande 21). Enligt motion 2902 (vpk) bör skogsgödsling förbjudas helt (yrkande 8).

Utskottet ansluter sig till regeringens uppfattning att det för närvarande bör vara tillfyllest att skogsstyrelsens allmänna råd följs vid skogsgödsling. Motionärerna har enligt utskottets mening inte anfört sådana skäl att det finns anledning frångå den uppfattningen. Det är emellertid som jordbruksministern framhåller viktigt att skogsstyrelsen och naturvårdsverket noga följer utvecklingen på området och fortlöpande prövar om ytterligare åtgärder kan behöva vidtas. Motionerna avstyrks således i nu berört avseende.

I motion 2902 (vpk) (yrkande 11) yrkas även att skogsvårdsstyrelserna erhåller ökade resurser. Utskottet får erinra om att riksdagen nyligen avslagit en likalydande motion i samband med årets budgetbehandling (prop. 1984/85:100 bil. 11, JoU 1984/85:25). Anledning föreligger icke att återuppta denna fråga. Motionsyrkandet avstyrks.

Trädslagsval i skogsbruket

Under senare år har det i den allmänna debatten förts fram krav på mer inblandning av lövträd, främst björk, i de svenska skogarna. Det har bl. a. ansetts att lövskogen skulle ge marken större motståndskraft mot försurning.

En utredning om skötsel av lövskog utförs av skogsstyrelsen i samråd med naturvårdsverket och bör slutföras inom tre år.

Jordbruksministern konstaterar att de brister som enligt aktionsplanen föreligger när det gäller våra kunskaper om lövträdens markförbättrande förmåga innebär att det inte nu är möjligt att ta ställning till frågan om behovet av förändringar av skogsskötselns inriktning. Som anges i aktionsplanen behövs mer forskning på området. Det är emellertid angeläget att den s. k. lövskogspolicy som skogsstyrelsen för närvarande arbetar med inte fördröjs på grund härav utan att arbetet härmed slutförs så snart som möjligt. De resultat som forskningen ger får därefter bilda underlag för fortsatta överväganden.

Enligt motion 2894 (c) bör den lövträdsinblandning som i någon mån bidrar till att dämpa försurningens effekter bibehållas. Motionärerna har tidigare i annat sammanhang föreslagit avskaffandet av det s. k. 5:3-bidraget vilket utgår till skogsodling efter avverkning på skogsmark där skogen är så gles eller till så stor del består av för marken olämpligt trädslag att dess tillväxt är avsevärt lägre än den tillväxt som är möjlig. Försurningsproblemet ger ytterligare skäl för att ta bort detta bidrag, anser motionärerna (yrkande 19). Enligt motion 2899 (fp) bör riksdagen uttala att statsbidrag inte bör utgå till avverkning av 5:3-skogar med dominans av lövträd (yrkande 10). Motionärerna anser att det sätt på vilket skogsvårdslagen tillämpas i hög grad verkar i riktning mot en minskning av andelen löv- och blandbestånd i den svenska skogen.

Utskottet får erinra om att riksdagen vid årets budgetbehandling minskat rambeloppet för skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd i enlighet med regeringens förslag. Därvid har motionsyrkanden i linje med de här behandlade avslagits (prop. 1984/85:100 bil. 11, JoU 1984/85:25 rskr. 209). Som jordbruksministern framhåller bör nya forskningsresultat avvaktas innan ytterligare ändringar vidtas av skogsstyrelsens s. k. lövskogspolicy.

I detta sammanhang må framhållas att naturvårdsverket enligt vad utskottet erfarit genomfört en utredning av de miljöeffekter som blir följden av löv- och blandskogarnas areella minskning i Sverige. En preliminär utredningsrapport föreligger. Enligt denna har lövskogen som biotop stor betydelse för variationen av fauna och flora. Den anses även bjuda ökad resistens mot försurningen och har i övrigt kulturhistorisk och rekreationspolitisk betydelse. Sammantaget har lövskogen enligt utredningen så stor betydelse att den bör bibehållas i södra och mellersta Sverige.

Utskottet får framhålla att utredningens resultat ännu är preliminära. Utskottet utgår från att regeringen, sedan konkreta förslag grundade på utredningen överlämnats, vidtar de åtgärder som är möjliga och lämpliga i sammanhanget. Regeringen har möjlighet att jämka fördelningen mellan de olika ändamål som innefattas under anslaget D 6. Bidrag till skogsvård. Med det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen under rubriken Trädslagsval. Motionerna avstyrks såvitt nu är i fråga.

Gödsling och kalkning av åkermark

De svenska åkerjordarna lider på många håll av kalkbrist. Åkermarks-kalkning bedrivs inte i den omfattning som skulle behövas för att motverka försurningseffekterna av gödsling, skördeuttag, utlakning av växtnäringsämnen samt surt nedfall. Enligt propositionen föreligger behov av ökad kalkning inom jordbruket. Det är också angeläget att konsekvenserna av en ökad användning av icke försurande gödselmedel utreds. Vidare behövs särskilda insatser för en förbättrad markkartering. Jordbruksministern anser också att informations- och rådgivningsverksamheten bör ökas. För att minska ammoniakavdunstningen bör de nu gällande anvisningarna om miljöskydd vid djurhållningen ses över. Tillsynen över efterlevnaden bör förstärkas.

I några motioner framställs yrkanden om försurande gödselmedel. Enligt motion 2894 (c) bör man upphöra med användning av det starkt försurande gödselmedlet ammoniumsulfat (yrkande 22). Man bör vidare uppmana gödseltillverkare att deklarerat behovet av kompensationskalk vid användning av sammansatta gödselmedel samt utöka lantbruksrådgivningens insatser för kompensationskalkning. I särskilt utsatta områden bör stöd ges till kalkning av jordbruksmark (yrkande 23). Enligt motion 2902 (vpk) bör plan antas för att successivt minska försurande gödsling av jordbruksmark (yrkande 9). Motionärerna påminner även om att riksdagen beslutat om avgifter på gödsel- och bekämpningsmedel vilka skall användas till åtgärder på miljöområdet. Betydligt större insatser än de som föreslagits i propositionen bör vara möjliga. Regeringen bör omgående återkomma med förslag härom (yrkande 12). Enligt motion 2266 (vpk) bör åtgärder vidtas så att utsläppen från jordbruksgödslingen halveras (yrkande 2).

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning av vilka åtgärder som erfordras för att komma till rätta med försurningen av åkermark. Det innebär även att de förslag som lagts fram i aktionsplanen tillgodoses. Enligt utskottets mening är de motionsyrkanden som förts fram icke av den karaktären att ett tillgodoscande av dem skulle tillföra saken nämnvärda förbättringar. Utskottet är heller icke berett att biträda yrkandena i den mån de innebär höjda anslag. Motionerna avstyrks således såvitt nu är i fråga.

Enligt motion 2902 (vpk) bör riksdagen begära kartläggning av och forskning om markförgiftning och konsekvenser för livsmedelsproduktionen i Sverige (yrkande 2). Bakgrunden är rapporter från Västtyskland enligt vilka minst 7 % av Förbundsrepublikens yta, vart femtonde hektar, är för lång tid förstörd av biocider och tungmetallstoff. Ett likartat yrkande framställs i motion 2616 (vpk).

Utskottet får anföra följande med anledning av yrkandet.

Som framgår av utskottets redogörelse lider de svenska åkerjordarna på många håll av kalkbrist. För att råda bot häremot ingår omfattande kalkningsverksamhet, intensifierad rådgivning och utökad markkartering i

programmet mot försurningen. I Sverige bedöms tungmetaller icke förekomma i sådana mängder att de kan medföra problem för människors hälsa, i vart fall inte så länge försurningen av marken motverkas genom kalkning. Industriutsläppen av tungmetaller i Sverige anses icke vara av den storleksordningen att de påverkar åkerjordens kondition. Enligt en sammanställning som naturvårdsverket gjort av tillgängligt faktaunderlag tillförs den svenska åkerjorden årligen kadmium i små mängder vilka icke utgör någon omedelbar risk men på sikt bör bringas att upphöra. Den största källan till detta kadmiumtillskott utgörs av handelsgödsel (ca 4 ton/år) medan ca 2 ton beräknas falla ned från luften och härröra från diffusa källor – huvudsakligen belägna utomlands. Naturvårdsverket och lantbruksverket har i egenskap av tillsynsmyndigheter ansvaret för att utvecklingen av åkermarkens tillstånd noga följs och att åtgärder vidtas därest så erfordras. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionsyrkandet torde mot bakgrund av det anförda icke vara påkallad.

Kalkning och andra åtgärder för att motverka och dämpa försurande effekter

I aktionsplanen redovisas erfarenheterna från den kalkningsverksamhet som hittills bedrivits. Kalkning har utförts dels av sjöar och vattendrag som en försöksverksamhet åren 1977–1982 och därefter i större skala, dels av skogsmark och grundvatten som en försöksverksamhet som startades år 1982. I planen läggs också fram ett förslag till program för fortsatta insatser.

Jordbruksministern framhåller att erfarenheterna från den hittills genomförda kalkningsverksamheten visar att kalkning av sjöar, vattendrag och avrinningsområden tills vidare är ett nödvändigt sätt att dämpa eller lindra försurningens skadeverkningar i vattensystemen. Med hänsyn bl. a. till att försurningsproblemen inte kan lösas genom kalkning samt till de svårigheter som föreligger att effektivt kalka många sjöar och vattendrag, måste kalkningen dock alltid betraktas som ett uppehållande försvar i avvaktan på åtgärder som effektivt minskar utsläppen av de ämnen som orsakar försurningen. Kalkning får således aldrig betraktas som en slutgiltig lösning på försurningsproblemen. Det är dock mot bakgrund av de akuta problem som finns nödvändigt att nu fortsätta kalkningsinsatserna. Jordbruksministern ansluter sig således till den inriktning av kalkningsverksamheten som föreslås i aktionsplanen.

Enligt motion 1397 (s) bör statsbidrag till kalkning kunna utgå med 100 % inom oförändrad medelsram.

Enligt motion 2902 (vpk) står det helt klart att föreslaget anslag inte räcker för det kalkningsbehov som finns. Riksdagen bör ge regeringen till känna att de nu föreslagna insatserna till kalkning av sjöar, mark och grundvatten bör utökas så snart det visar sig att behoven i landet är större än regeringen förväntat (yrkande 16). I motion 2904 (m) framhålls att kalkningen förvisso inte är det allena saliggörande botemedel som man vill göra den till. Om

kalkningen på kort sikt är det bästa medlet kan den på lång sikt vara förödande. Motionären anser det beklagligt att regeringen inte beaktat remissinstansernas synpunkter i dessa frågor, som är av avgörande betydelse för att kunna fastställa lämplig ambitionsnivå och insatser. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att göra en sammanfattning över vilka vattenområden som hittills kalkats, vilka som ytterligare står i tur och vilka vattenområden som lämnas försurade åt sitt öde samt vilka som ej bedöms vara i behov av ytterligare åtgärder inom de närmaste två årtiondena (yrkande 4).

Utskottet får erinra om att riksdagen vid tidigare tillfällen avslagit motioner om höjning av kalkningsbidragen som normalt uppgår till 85 % av kostnaderna för ett kalkningsprojekt. För projekt som är särskilt värdefulla från miljö- och naturvårdssynpunkt kan statsbidraget täcka hela kostnaden. I flertalet projekt, åtminstone de större, har kommunerna stått som sökande. Detta har underlättat den 15-procentiga egeninsatsen. Med det anförda avstyrks motion 1397.

Utskottet är heller icke berett tillstyrka förslaget i motion 2902 att i nuläget ge till känna att anslaget till kalkningsbidrag skall kunna höjas. Därast regeringen bedömer en sådan höjning erforderlig har den möjlighet återkomma till riksdagen i vanlig ordning, i samband med framläggande av tilläggsbudget. Motionen avstyrks alltså såvitt nu är i fråga.

När det gäller frågan om kalkningens nackdelar har aktionsgruppen framhållit att läckage av surt metallhaltigt vatten från omgivningen ut i sjöarna kan fortsätta efter kalkning direkt i sjöar. Därvid kan metaller som anrikas på bottenarna lösas ut i vattnet igen om sjön åter försuras. Kalkningen kan därför behöva upprepas för att hindra en sådan återförsurning. Ytterligare teknisk utveckling erfordras för att finna bättre kalkningsmetoder. Utskottet utgår från att naturvårdsverket vid fördelning av anslag till åtgärder, övervakning och forskning samt i samband med den utveckling och utprovning av förbättrande kalkningsmetoder som verket har att göra beaktar de synpunkter som lämnats av remissinstanserna och som återgivits i motion 2904. Utskottet anser emellertid icke att riksdagen bör beställa en sammanfattning av det slag som begärs i motionen. Denna avstyrks således i berörd del.

I aktionsplanen redovisas också vissa erfarenheter från användningen av kalk som fällningsmedel i kommunala reningsverk. Enligt planen bör fortsatt stimulans ges i form av statsbidrag till reningsverk som vill utnyttja kalk som fällningsmedel, om verken är belägna vid känsliga vattendrag.

Enligt motion 2601 (c) bör åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen av aluminium. En övergång till rening med kalk bör successivt genomföras. Enligt motion 358 (fp) bör forskningen intensifieras om befintliga fällningskemikaliers skadeverkan och om möjligheten att ta fram alternativa fällningskemikalier som inte har dessa skadeverkningar.

Utskottet finner för sin del att de åtgärder som aviseras i propositionen om stöd, när kalk utnyttjas som fällningsmedel, i väsentlig utsträckning är

ägnade att tillgodose syftet med motionerna. Utskottet utgår från att naturvårdsverket även beaktar det behov av fortsatt forskning på området som kan föreligga. Med det anförda avstyrks motionerna.

I motion 2897 (s) yrkas på åtgärder för att främja en ökad användning av olivin vid bekämpning av försurning av sjöar och vattendrag. Enligt motionen ger olivin inte så snabbt tillslag när det hamnar i vattnet. En olivininsats varar därför i flera år och spridningskostnaderna kan begränsas.

Olivin är ett basiskt mineral som består av magnesiumjärnsilikat. Enligt vad utskottet inhämtat från naturvårdsverket kan olivin lämpligen användas vid markkalkning. Det bryts inte ner tillräckligt snabbt för att kunna ersätta kalk vid behandlingen av försurade sjöar och vattendrag men har i sådana sammanhang givit god effekt när det doserats tillsammans med kalk. Enligt utskottets mening föreligger inga hinder mot att avsätta olivin på marknaden. Med det anförda får motionen anses besvarad. Den avstyrks således.

Försurning av grundvatten

Jordbruksministern framhåller i propositionen att vi står inför ett allvarligt problem med försurning av grundvatten särskilt i landets västra och södra delar. Det är rimligt att samhället i nuvarande situation ger visst stöd och bidrar till att lindra de problem som grundvattenförsurningen medför. Försöksverksamheten med kalkning av grundvatten bör därför fortsätta några år. Vidare bör vissa medel anvisas till bidrag till kalkning av enskilda brunnar. I första hand bör det ankomma på kommunerna att avgöra behovet av åtgärder och ansöka om bidrag. Bidrag för dessa åtgärder bör inom ramen för tillgängligt anslag kunna utgå med högst 85 % av kostnaderna.

I motion 2900 (c) yrkas att Älvsborgs län bör komma i fråga för försöksverksamhet med stödåtgärder i kommuner för att motverka surt grundvatten i enskilda vattentäkter och att 2 milj. kr. av föreslagna 5 milj. kr. anvisas till Älvsborgs län. Motionärerna framhåller att grundvattenproblematiken är så väl belyst i länet att de åtgärder som föreslås i propositionen bör kunna påbörjas redan under budgetåret 1985/86.

Utskottet har ingen erinran mot de åtgärder som redovisas i propositionen. Utskottet finner även att motionärernas förslag förtjänar beaktande. Älvsborgs län är ett av dem som drabbats av försurningen. Det finns emellertid icke anledning för riksdagen att föregripa berörda myndigheters prioriteringar när det gäller fördelningen av anslag. Som framgår av propositionen bör det ankomma på vederbörande kommuner att avgöra behovet av åtgärder och ansöka om bidrag samt på naturvårdsverket att anvisa medel. Motionen avstyrks på den grunden.

Forskning, utvecklingsarbete, övervakning, inventering

Stora resurser har under de senaste 10–15 åren satsats i såväl Sverige som andra länder för att kartlägga miljö- och hälsoeffekterna av luftföroreningarna och försurningen. Dessa forskningsinsatser har bidragit till att ge den bild som vi i dag har av luftföroreningssituationen och försurningen i Sverige och övriga Europa och som kortfattat har redovisats i propositionen.

Jordbruksministern understryker betydelsen av att vi fortlöpande skaffar oss ökade kunskaper om utsläppen av olika luftföroreningar och om försurningens orsaker och effekter. De insatser som görs på olika håll måste nödvändigtvis samordnas. Huvudansvaret för denna samordning bör åvila naturvårdsverket. I första hand bör det ankomma på berörda forskningsorgan att inom tillgängliga resurser prioritera det långsiktiga behovet av forskningsinsatser och av kompetensuppbyggnad på försurningsområdet. Som framhålls i aktionsplanen behövs dock för närvarande särskilda insatser för forskning och inventering främst när det gäller skogsskador och grundvattenförsurning samt för utbyggand av den miljöövervakning som rör luftförorening- och försurningsproblemen. Medel bör därför kunna anvisas för den i planen angivna forsknings-, övervaknings- och inventeringsverksamheten. Det är också angeläget att tekniken för kalkning av rinnande vatten kan utvecklas så att nuvarande problem kan undvikas. Det i aktionsplanen föreslagna programmet för teknisk utveckling inom området ytvattenkalkning bör därför utarbetas.

En rad olika förslag om forskning m. m. återfinns i motionerna. I detta avsnitt tar utskottet även upp motioner om skogsskador som icke är direkt inriktade på forskning.

Enligt motion 2894 (c) är försurningsskadorna i dag tillräckligt väl kartlagda för att det skall vara motiverat att analysera de bakomliggande orsakerna mer i detalj. Detta kräver en utökad experimentell verksamhet, långsiktig bevakning och ett utökat internationellt forskningsutbyte. Grundforskningen bör prioriteras och forskningsmedlen i större utsträckning fördelas direkt till institutioner och forskningsorgan (yrkande 24). Enligt motion 2896 (m) bör den grundläggande forskningen och kunskapsuppbyggnaden i huvudsak ske vid våra forskningshögskolor. Regeringen bör i nästkommande budgetproposition föranstalta om att forskningsresurserna i första hand kanaliseras via fakultetsanslagen (yrkande 4). Enligt motion 2899 (fp) behövs det en samlad långsiktig forskningsinsats om skogsskadeproblematiken. Ett samlat program för forskning om luftföroreningars effekter på skog har utarbetats av lantbruksuniversitetet. En sådan ökad grundläggande forskning bör enligt motionen icke finansieras via naturvårdsverket utan ges direkt till SLU. Ett anslagsyrkande med anledning härav behandlas av utskottet i det följande under anslagsfrågor. I motion 2902 (vpk) yrkas på ytterligare medel till forskningsinsatser och kompetensuppbyggnad på försurningsområdet (yrkande 14).

Utskottet får för sin del anföra följande.

Den insats för forskning m. m. som redovisas i propositionen innebär i allt väsentligt att de förslag som lagts fram i aktionsplanen kan tillgodoses. Utskottet delar jordbruksministerns bedömning att naturvårdsverket bör ha huvudansvaret för samordningen av försurningsforskningen. Utskottet avstyrker mot den bakgrunden motionsyrkanden som innebär en budgetmässig omläggning av forskningsmedlen till fakultetsanslagen. Utskottet avstyrker även de förslag till ökning av forskningsanslagen som framställts i motionerna. Försurningsforskningen genomgår för närvarande en kraftig expansion. Att ytterligare utvidga denna skulle kunna få till följd att forskningens kvalitet sjönk på grund av bristande personella resurser och att andra väsentliga forskningsändamål eftersattes. Motionerna avstyrks alltså såvitt nu är i fråga.

I flera motioner diskuteras metoder för inventering av skogsskador. Enligt motion 2902 (vpk) bör riksdagen anslå medel till flygfotografering med infraröd film. Härigenom skulle en heltäckande kartering av marken kunna ske snabbare än vad som är fallet för närvarande (yrkande 15). Likartade yrkanden framställs i motionerna 1396 (c), (yrkande 3) och 2005 (s). Enligt motion 1081 (vpk) är för närvarande en metod under utarbetande varigenom man genom trädprov och laboratorieanalyser skall kunna få en korrekt bild av tillståndet i olika skogsbestånd. Motionären yrkar på medelsanvisning för att metodutvecklingen skall kunna slutföras.

I några motioner yrkas på särskilda insatser för inventering av och åtgärder mot skogsskador i olika regioner. I motion 630 betonas behovet av ökade insatser i Kalmar län. Enligt motion 1396 (c) föreligger behov av skyndsamma motåtgärder för att hindra en utbredning av försurningsskador (yrkande 1). För detta ändamål bör en kontrollstation inrättas i västra Värmland (yrkande 2). Enligt motion 2048 (s) måste snabba åtgärder till för att kartlägga och åtgärda skogsskadorna i Jämtlands län. Enligt motion 2580 (m) föreligger ett behov av registrering och mätning av skogsskador i Sydsverige (yrkande 1). Enligt motion 2895 (s) bör angelägna åtgärder vidtas för fortsatt framgångsrikt miljövårdsarbete i Västernorrlands län – i form av ökad kalkning, intensifierad markkartering och komplettering av PMK-nätet.

Utskottet får med anledning av de nu refererade motionerna framhålla att det torde ankomma på vederbörande myndigheter att bedöma vilka metoder som skall komma till användning i inventeringsarbetet beträffande skogsskador. Någon anledning för riksdagen att närmare diskutera dessa metodspörsmål föreligger icke.

Utskottet är heller icke berett att föreslå något uttalande med anledning av de motioner som särskilt inriktar sig på försurningen och skogsskadorna i olika regioner. Aktionsplanen omfattar hela riket. Det program som föreslås i propositionen är enligt utskottets mening av den karaktären att det medger åtgärder för såväl inventering som direkta motåtgärder i skilda delar av landet. Motionerna avstyrks därmed.

I två motioner diskuteras följderna för skogsägarna och virkesindustrin av

skogsskadorna. Enligt motion 2170 (m) har skogsskadornas utveckling under de allra senaste åren framtingat borttagande av enstaka skadade träd eller trädgrupper men också förtidsavverkningar av hela bestånd. Motionären yrkar att samhället bör svara för ersättning till drabbade skogsföretag där ingen ansvarig skadegörare kan utpekas. I motion 2894 (c) framhålls att effekterna på skogsbruket kan bli omfattande som en följd av försurning. Regeringen bör därför ta initiativ till en bedömning av hur detta kommer att påverka virkesmarknaden (yrkande 20).

Utskottet utgår från att skogsbrukets och skogsindustrins organisationer med uppmärksamhet följer den utveckling på virkesmarknaden som kan bli följden av skogsskadorna. För närvarande torde det vara främst de omfattande skador som konstaterats på den europeiska kontinenten som kan påverka marknaden. Skadorna i Sverige torde ännu icke ge upphov till sådana avverkningar som bör föranleda något ingripande med allmänna medel. Med det anförda avstyrks motionerna i förevarande del.

Enligt motion 2904 (m) bör naturvårdsverket redovisa hur man på längre sikt följer utvecklingen av vad som sker med bl. a. flora och fauna på grund av försurning och även föreslå de ytterligare åtgärder som kan visa sig erforderliga (yrkande 5).

Utskottet finner liksom regeringen, att den försöksverksamhet som för närvarande bedrivs med åtgärder i skogsmark och speciella åtgärder för flora och fauna skall fortsätta under ytterligare minst fem år. Utskottet får i sammanhanget även hänvisa till att naturvårdsverket, som redovisats under rubriken Trädslagsval i skogsbruket, i en ännu preliminär utredningsrapport framhåller vikten av att lövträds- och blandskogsbestånden i södra och mellersta Sverige inte ytterligare minskas. Av det anförda framgår att naturvårdsmyndigheten aktivt söker säkerställa florans och faunans fortlevnad. Motionen kan anses besvarad och bör icke föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Anslagsfrågor

För innevarande budgetår har anvisats 85 milj. kr. under anslaget Åtgärder mot försurningen. Regeringen föreslår att anslaget för nästa budgetår räknas upp till 135 milj. kr. Det bör liksom hittills ankomma på regeringen att besluta om anslagets närmare fördelning på olika ändamål.

Det föreslagna anslaget överstiger något det förslag som lagts fram i aktionsplanen. För budgetåret 1985/86 innebär aktionsplanens förslag att ramen för statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag ökar med 20 milj. kr. till 90 milj. kr. samt att till fortsatt försöksverksamhet avseende mark och grundvatten avsätts 10 milj. kr. För uppföljning, rådgivning och informationsinsatser föreslås sammanlagt 7 milj. kr. Vidare föreslås att 5 milj. kr. anvisas för försöksvisa statsbidrag för kalkning och andra åtgärder i grundvattentäkter, 10 milj. kr. för behandling av gruvavfall, sammanlagt 9 milj. kr. för särskilda inventerings- och forskningsinsatser avseende skogs-

skador och grundvatten samt sammanlagt 2 milj. kr. för övervakning och markkartering.

Jordbruksministern har utöver vad som föreslagits i aktionsplanen redovisat ett behov av särskilda informationsinsatser i samband med införandet av blyfri bensin. Han erinrar även om att genomförandet av föreslagna utsläppsbegränsande åtgärder enligt aktionsplanen beräknas kunna uppgå till över 1 miljard kronor fram till år 1995. Huvuddelen av kostnaderna avser åtgärder för att minska avgasutsläppen från bensindrivna bilar. De förändrade odlingsåtgärder som förordas beräknas i ett långsiktigt perspektiv bli lönsamma för brukarna.

I flera motioner yrkas på ändring av ifrågavarande anslag liksom av andra anslag. Enligt motion 2894 (c) bör anslaget räknas upp med 10 milj. kr. vilka bör direkt fördelas till institutioner och forskningsorgan (yrkande 25). För informationsinsatser genom frivilliga organisationer bör anslaget Åtgärder mot försurningen tillföras ytterligare 4 milj. kr. (yrkande 26). Enligt motion 2899 (fp) bör anslaget ökas med 3,4 milj. kr. för en samlad forskningsinsats inriktad på skogsskadornas orsaker (yrkande 11). Enligt motion 2902 (vpk) bör anslaget räknas upp med 10 milj. kr. för att möjliggöra ytterligare forskningsinsatser och kompetensuppbyggnad på försurningsområdet (yrkande 13). Enligt motion 2904 (m) bör kostnaderna för de åtgärder som krävs i motionen bestridas inom ramen för anslaget (yrkande 6).

Utskottet har behandlat de yrkanden som framställs i motionerna 2894 yrkande 25, 2899 yrkande 11 och 2902 yrkande 13 under rubriken Forskning, utvecklingsarbete, övervakning, inventering. Motionsyrkandena avstyrks med den motivering som därvid lämnats. Utskottet är heller icke berett att biträda yrkandet i motion 2894 om ökade insatser för information. Det avstyrks således. De åtgärder som begärs i motion 2904 har avstyrkts av utskottet under olika rubriker. Även anslagsyrkandet avstyrks, i konsekvens härmed.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag.

I motion 2899 (fp) föreslås att anslaget för de s. k. 5:3-skogarna minskas med 50 milj. kr. för budgetåret 1985/86 (yrkande 9). Utskottet avstyrker yrkandet under hänvisning till vad som anförts under rubriken Trädslagsval i skogsbruket.

Övrigt

Utskottet har ingen erinran mot regeringens redovisning i de delar som ej särskilt behandlats i det föregående.

Enligt motion 2894 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om arbetet mot försurningen (yrkande 27). Yrkandet avstyrks.

I samband med beredningen av förevarande proposition har utskottet

funnit lämpligt att behandla den under allmänna motionstiden väckta motionen 2579 (m) vari begärs förslag till åtgärder för återvinning av förgasade kolväten. Enligt motionären har det utsläpp av förgasade kolväten som sker då bensin fylls på i olika slags tankar knappast uppmärksammats i vårt land. Däremot har man i Kalifornien, USA, redan i mitten av 1970-talet börjat arbeta med återvinning av förgasade kolväten. I Danmark finns en återvinningsanläggning i bruk sedan något år tillbaka.

Enligt vad utskottet erfarit har naturvårdsverket uppmärksammat frågan och även föranstaltat om en konsultutredning. Verket anser problemet med bensinångor vara väsentligt såväl från allmän miljösynpunkt, genom att förgasade kolväten bidrar till bildningen av fotokemiska oxidanter (ozon, smog), som för tankbilförarnas arbetsmiljö. Frågan har även ekonomiska och skattemässiga aspekter. Vissa åtgärder som bedöms direkt lönsamma har redan vidtagits av bensinbolagen, såsom att alla stora bensincisterner numera är försedda med flytande lock. Något bolag har även vidtagit åtgärder för återvinning av ångorna i samband med påfyllning av bensinstationernas tankar. Från naturvårdsverkets sida planeras en PM i ärendet. Utskottet utgår från att naturvårdsverket om så erfordras tar de initiativ som bedöms nödvändiga för att påskynda utvecklingen. Med det anförda får motionen anses besvarad. Den avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

Målsättning

1. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2894 yrkande 1 och 1984/85:2904 yrkande 1.

Internationellt samarbete

2. beträffande *internationell luftvårdsfond*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:879 yrkande 6, 1984/85:2894 yrkande 2 och 1984/85:2896 yrkande 3,
3. beträffande *internationella mässor m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkandena 3 och 4,
4. beträffande *bilateral kontakt*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2899 yrkande 1, 1984/85:1164 yrkande 2,
5. beträffande *internationella kontakter i övrigt*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1406,

Åtgärder för att minska svavel- och kväveutsläppen

6. beträffande *svavelhalten i tunn eldningsolja*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2894 yrkande 9, 1984/85:2899 yrkande 3 och 1984/85:2902 yrkande 3,
7. beträffande *processindustrins svavelutsläpp*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2899 yrkande 4,
8. beträffande *ett åtgärdsprogram för svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2902 yrkandena 1, 4-7 och 1984/85:2783,
9. beträffande *svavelutsläpp vid koleldning*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:879 yrkande 3, 1984/85:2894 yrkande 6 samt 1984/85:2878 yrkande 25,
10. beträffande *biobränslen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:879 yrkande 4,
11. beträffande *svavelavgift*
att riksdagen avslår motion 1984/85:879 yrkande 5 och 1984/85:2894 yrkande 7,
12. beträffande *halvering av kväveutsläppen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkande 8,
13. beträffande *energipolitiken*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkande 5,
14. beträffande *tjock eldningsolja*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2899 yrkande 2,
15. beträffande *åtgärder mot luftföroreningarna i Stockholmsområdet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2055,

Åtgärder för att minska avgasutsläppen från bilar

16. beträffande *förbättrad avgasrening och blyfri bensin*
  - a) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:879 yrkande 7 och 1984/85:2814,
  - b) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2894 yrkandena 10, 11 och 14, 1984/85:2899 yrkandena 6 och 7, 1984/85:2902 yrkandena 17 a och b, 1984/85:556 yrkande 1, 1984/85:2266 yrkande 1 samt 1984/85:2785,
17. beträffande *tunga dieslbilar m. m.*
  - a) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2894 yrkandena 16 och 17 samt 1984/85:2899 yrkande 8,
  - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkande 17 c och d,
18. beträffande *riktvärden och gränsvärden*
  - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:2054 yrkande 4,
  - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2904 yrkandena 2 och 3,

19. beträffande *kväveutsläppen från flyg*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkande 10 delvis;
20. beträffande *riskan för monopolisering*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2898, 1984/85:2903 och 1984/85:2906,
21. beträffande *låginblandning av etanol*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:556 yrkande 2 och 1984/85:2901,
22. beträffande *energiteknik m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2894 yrkande 18 och 1984/85:2905,

Begränsning av markförsurning genom åtgärder inom skogs- och jordbruket

23. beträffande *skogsgödsling*
  - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkande 21,
  - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkande 8,
  - c) att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkande 11,
24. beträffande *avskaffande av 5:3-bidraget*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkande 19,
25. beträffande *trädslagsval i skogsbruket*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2899 yrkande 10,
26. beträffande *gödsling och kalkning av åkermark*
  - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkandena 22 och 23,
  - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkandena 2, 9 och 12, 1984/85:2266 yrkande 2 och 1984/85:2616 yrkande 5,

Kalkning och andra åtgärder för att motverka och dämpa försurande effekter

27. beträffande *statsbidragsreglerna*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1397,
28. beträffande *ytterligare medel*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2902 yrkande 16,
29. beträffande *kalkningens långsiktiga effekter*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2904 yrkande 4,
30. beträffande *fällningsmedel i reningsverk*
  - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:358,
  - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2601,
31. beträffande *olivin*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2897,
32. beträffande *försurning av grundvatten*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2900,

Forskning, utvecklingsarbete, övervakning, inventering

33. beträffande *forskningsmedlens destination*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2894 yrkande 24 och 1984/85:2896 yrkande 4,
34. beträffande *forskning samt metoder för mätning och inventering av skogsskador*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2902 yrkandena 14 och 15, 1984/85:2005 och 1984/85:1081,
35. beträffande *övriga forskningsfrågor*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:630, 1396, 2048, 2170, 2580 yrkande 1, 2894 yrkande 20, 2895 och 2904 yrkande 5,
36. att riksdagen lämnar utan erinran det program för åtgärder mot luftföroreningar och försurning i övrigt som har redovisats i propositionen.

Anslagsfrågor

37. att riksdagen med godkännande av regeringens förslag och med avslag på motionerna 1984/85:2894 yrkandena 25 och 26, 2899 yrkande 11, 1984/85:2902 yrkande 13 samt 1984/85:2904 yrkande 6, till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1985/86 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.,
38. beträffande *övriga anslagsfrågor*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2899 yrkande 9,

Övrigt

39. beträffande *återvinning av förgasade kolväten*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2579,
40. att riksdagen avslår motion 1984/85:2894 yrkande 27.

Stockholm den 24 april 1985

På jordbruksutskottets vägnar

HÅKAN STRÖMBERG

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (m), Åke Selberg (s), Bengt Kronblad (s), Lennart Brunander (c), Ulf Lönnqvist (s), Inga-Britt Johansson (s), Lars Ernestam (fp) och Paul Lestander (vpk).

dock att vid behandlingen av mom. 6 Håkan Strömberg (s), Ove Karlsson (s) och John Andersson (vpk) deltagit i stället för Ulf Lönnqvist (s), Inga-Britt Johansson (s) resp. Paul Lestander (vpk).

Reservationer

1. Målet för energipolitiken (mom. 1)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "fråga (yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som framförs i motionerna att målet för arbetet med att begränsa de försurande utsläppen bör vara att pressa ned dem till en nivå som naturen långsiktigt kan ta emot utan att ta skada. Forskare från ett stort antal länder enades vid den internationella försurningskonferensen Miljö-82 i Stockholm om att formulera ett gränsvärde för försurning av grundvatten, nämligen 0.5 g svavel per m² och år. Det är mot den bakgrunden angeläget att en konsekvensanalys utförs beträffande luftföroreningarnas påverkan på ekosystemet. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *målet för energipolitiken m. m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2894 yrkande 1 och 2904 yrkande 1,

2. Processindustrins svavelutsläpp (mom. 7)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Enighet råder" och slutar med "mening icke" bort ha följande lydelse:

Enighet råder --- (lika med utskottet) --- kommande tioårsperioden. Som anförs i motion 2899 bör emellertid detta förslag ges formen av ett betydligt mer kraftfullt och definitivt riksdagsuttalande så att ingen tvekan råder om att halveringen ovillkorligen skall genomföras. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2899 yrkande 4,

3. Åtgärdsprogram för svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp (mom. 8)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "När det" och slutar med "föreligger icke" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslaget i motionerna 2902 och 2783 att regeringen bör lägga fram ett åtgärdsprogram för radikal minskning av svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen. Programmet bör inriktas på att kväveoxidutsläppen år 1989 ligger under 200 000 ton och svaveldioxidutsläppen under 150 000 ton. Det senare innebär att man skulle hamna på 100 000 ton svaveldioxidutsläpp år 1995. I detta syfte bör restriktioner införas vilka innebär att den högsta tillåtna svavelhalten i tjock eldningsolja sänks från 1 % till 0,5 %. Regeringen bör lägga fram konkreta förslag till reningsåtgärder beträffande de 100 värsta svavelutsläppskällorna av vilka de 15 värsta åtgärdas redan under 1985. De högsta tillåtna svavelutsläppen från stora koleldningsanläggningar bör halveras till 0,05 g S/MJ. Utskottet ansluter sig till förslagen i aktionsplanen att alla åtgärder som kostar mindre än 7 500 kr./ton avskild svaveldioxid genomförs. Åtgärden bör vara genomförd senast år 1989. En inventering bör göras av åtgärder för svavelreduktion som kostar mindre än 10 000 kr./ton. Slutligen bör en avgift införas på utsläpp av svaveldioxid fr. o. m. den 1 januari 1986 innebärande att utsläpp överstigande 100 ton /år betingar en avgift av 4 000 kr./år.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motionerna i nu berörd del.

dels den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Att som föreslås" och slutar med "tekniskt försvarbart" samt den del på s. 18 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "med koncessionsprövningar" bör utgå.

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande ett åtgärdsprogram för svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2902 yrkandena 1, 4-7 och 1984/85:2783,

4. Svavelutsläpp vid koledning m. m. (mom. 9)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m) och Lennart Brunander (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "De svavelkrav" och slutar med "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till de krav om begränsning av svavelutsläppen vid alla koleldade anläggningar till högst 0,05 g svavel per MJ bränsle som ställs i motionerna 879 (m), 2894 (c) och 2878 (c). Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *svavelutsläpp vid koleldning*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:879 yrkande 3, 1984/85:2894 yrkande 6 samt 1984/85:2878 yrkande 25,

5. Biobränslen (mom. 10)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (samtliga m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Inte heller" och slutar med "(prop. 1983/84:158)" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder yrkandet i motion 879 om att regeringen bör lägga fram förslag till gränsvärden för utsläpp vid förbränning av torv, ved och andra biobränslen i större anläggningar.

Som motionärerna framhåller är kärnvärme från miljöskyddssynpunkt mycket överlägsen olje-, kol-, flis- eller torveldade värmeverk. Några säkerhetsproblem uppstår inte vid drift av Securereaktorer. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 879 i berörd del.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *biobränslen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:879 yrkande 4.

6. Svavelavgift (mom. 11)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "koncessionsprövningar" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder de förslag som framförts i motionerna 879 och 2894 om att frågan om införande av svavelavgifter för att stimulera företagen till miljöförbättrande åtgärder bör utredas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av de båda motionerna i nu berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *svavelavgift*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:879 yrkande 5 och 1984/85:2894 yrkande 7,

7. Halvering av kväveutsläppen (mom. 12)

Kerstin Andersson, Lennart Brunander (båda c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Som jordbruksministern" och slutar med "oförändrade miljökrav" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder den uppfattning som redovisas i motion 2894 att riksdagen bör sätta som mål att kväveutsläppen skall halveras under en tioårsperiod. Ett sådant mål bör vara möjligt att nå om motionärernas förslag om avgasrening genomförs. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *halvering av kväveutsläppen* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2894 yrkande 8,

8. Förbättrad avgasrening och blyfri bensin (mom. 16 a)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av den ändrade situation som råder i Europa genom EG:s kompromissuppgörelse om avgasreningen är det enligt utskottets mening angeläget att regeringen tar stor hänsyn till de regler som Västtyskland kan komma att anta när det svenska programmet för förbättrad avgasrening skall utarbetas. Utskottet utgår från att det därvid kommer att bli nödvändigt att införa miljövårdsstimulanser även i Sverige. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 16 a bort ha följande lydelse:

16. beträffande *förbättrad avgasrening och blyfri bensin*

a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:879 yrkande 7 och 1984/85:2814,

9. Förbättrad avgasrening och blyfri bensin (mom. 16 b)

Kerstin Andersson (c), Lennart Brunander (c), Lars Ernestam (fp) och Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Bilavgasernas påverkan på försurning, skogsdöd och människors hälsa är uppenbara. Det framstår därför i dag som en av de angelägnaste åtgärderna mot försurningen att införa katalytisk avgasrening eller annan reningsteknik med motsvarande effekt för att minska denna påverkan. Även om en internationell samordning skulle vara eftersträvansvärd finner utskottet att Sverige i avsaknad av en sådan måste fatta sitt eget beslut om avgasrening. De handelspolitiska invändningar som kan finnas uppvägs enligt utskottets mening av fördelarna från miljövårdssynpunkt.

Som framhålls i motionerna från centern, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna bör nya avgasreningskrav motsvarande USA-83-kraven införas i Sverige obligatoriskt fr. o. m. 1987 års modeller, dvs. fr. o. m. den 1 oktober 1986. Blyfri bensin bör finnas tillgänglig i alla bensinstationer med mer än en pump senast den 1 juli 1986. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna i berörda delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 16 b bort ha följande lydelse:

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2894 yrkandena 10, 11 och 14, 1984/85:2899 yrkandena 6 och 7, 1984/85:2902 yrkandena 17 a och b, 1984/85:556 yrkande 1, 1984/85:2266 yrkande 1 samt 1984/85:2785.

10. Tunga dieslbilar (mom. 17 a)

Kerstin Andersson (c), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till att utsläppen från tunga fordon kommer att öka om inga åtgärder tas med det snaraste ansluter sig utskottet till de krav som ställs av centern och folkpartiet och som innebär att de s. k. Kalifornienkraven utreds och införs inom en femårsperiod. I avvaktan därpå bör övervägas införande av USA-83-krav på tunga dieselfordon från år 1988. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 17 a bort ha följande lydelse:

17. beträffande *tunga dieslbilar*

- a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2894 yrkandena 16 och 17 samt 1984/85:2899 yrkande 8.

11. Tunga dieslbilar; hastighetsbegränsning (mom. 17 b)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Dieselavgaserna från lastbilar och bussar spelar en dominerande roll för kväveutsläppen. Utskottet instämmer därför i den bedömning som gjorts i motion 2902 att de krav som gäller i Kalifornien på utsläpp från dieselfordon bör införas från 1987 års modeller. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "I propositionen" och slutar med "på området" bort ha följande lydelse:

I propositionen – – – (lika med utskottet) – – – (yrkande 17 d). Utskottet finner det angeläget att varje möjlighet som erbjuds att minska kväveutsläppen bör tas till vara. Utskottet biträder därför kravet att sänka den högsta hastighetsgränsen på våra vägar till 100 km/tim. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 17 b bort ha följande lydelse:

- b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2902 yrkande 17 c och d,

12. Riktvärden och gränsvärden (mom. 18 a)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "aktuella yrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas synpunkter på behovet av ett dubbelt system med både bindande gränsvärden och riktvärden för planering i vad gäller hälsovådliga luftföroreningar i tätorter och industriområden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 18 a bort ha följande lydelse:

18. beträffande *riktvärden och gränsvärden*

- a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2054 yrkande 4,

13. Kväveutsläppen från flyg (mom. 19)

Kerstin Andersson (c), Lennart Brunander (c) och Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker motionsyrkandet om en kartläggning av kväveutsläppen från flyget. Enligt utskottets mening är teoretiska beräkningar av dessa utsläpp icke tillräckliga. Frågan bör alltså utredas. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2902 yrkande 10 delvis.

14. Skogsgödsling (mom. 23 b)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "berört avseende" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner med hänsyn till de mycket stora värden som står på spel i den svenska skogen om skogsskadorna skulle fortsätta att breda ut sig, att varje åtgärd som kan vidtas för att minska tillförseln av försurande ämnen bör sättas in. Utskottet biträder således yrkandet i motion 2902 att all skogsgödsling bör förbjudas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 23 b bort ha följande lydelse:

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2902 yrkande 8.

15. Avskaffande av 5:3-bidraget (mom. 24)

Kerstin Andersson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner i likhet med motionärerna att försurningen ger ytterligare skäl – utöver dem som tidigare anförts av centerpartiet – att avskaffa det s. k. 5:3-bidraget till återväxtåtgärder efter avverkning av glesa skogar. Naturvårdsverkets utredning ger ännu ett belägg för denna uppfattning. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 2894 i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *avskaffande av 5:3-bidraget*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2894 yrkande 19.

16. Gödsling och kalkning av åkermark m. m. (mom. 26 b)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder det förslag som ställs i motionerna 2902 och 2266 om behovet av en plan för att successivt minska den försurande gödslingen av åkermark. Kraftfulla insatser bör vara möjliga att göra i detta avseende. Målet bör vara att halvera utsläppen från jordbruksmarken. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels den del av utskottets yttrande som börjar på s. 26 med "Som framgår" och slutar på s. 27 med "vara påkallad" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets bedömning är de uppgifter som redovisas i motionen om förgiftning av stora åkerarealer i Västtyskland så alarmerande, att man för svenskt vidkommande bör påskynda forskningen för att utröna markförgiftningens eventuella allvarliga hot mot livsmedelsproduktionen i Sverige. En kartläggning bör även ske. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 26 b bort ha följande lydelse:

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2902 yrkandena 2, 9 och 12, 1984/85:2266 yrkande 2 och 1984/85:2616 yrkande 5,

17. Ytterligare medel för kalkning av sjöar och vattendrag (mom. 28)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 2902 står det helt klart att föreslaget anslag inte räcker för det kalkningsbehov som finns. Utskottet instämmer därför i förslaget att riksdagen redan nu ger regeringen till känna att kalkningsinsatserna bör fortsätta även om de medel som nu anvisas tar slut under löpande budgetår.

dels utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *ytterligare medel*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2902 yrkande 16.

18. Kalkningens långsiktiga effekter (mom. 29)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "När det" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

När det gäller frågan om kalkningens nackdelar finner utskottet det liksom motionären beklagligt att regeringen inte beaktat remissinstansernas synpunkter beträffande kalkningens långsiktiga effekter, och vad som händer om kalkningen inte upprepas när sjön åter börjar försuras. Dessa frågor har avgörande betydelse när det gäller att fastställa lämplig ambitionsnivå och lämpliga insatser. Utskottet finner mot den bakgrunden att en utredning av det slag som anges i motionen bör göras skyndsamt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *kalkningens långsiktiga effekter*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2904 yrkande 4.

19. Fällningsmedel i reningsverk (mom. 30)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "avstyrks motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i den bedömning som görs i motion 358, att behovet av alternativa fällningskemikalier fortfarande är stort, inte minst mot bakgrund av att orena kemikalier används. De åtgärder som aviseras i propositionen om stöd, när kalk utnyttjas som fällningsmedel, kan i och för sig välkomnas. Enligt utskottets mening bör riksdagen därutöver ställa krav på intensifierad forskning om fällningskemikaliernas skadeverknings. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 30 a bort ha följande lydelse:

30. beträffande *fällningsmedel i reningsverk*

a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:358,

20. Forskningsmedlens destination (mom. 33)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Den insats" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder den uppfattning som redovisas i motionerna att försurningskadorna i dag är tillräckligt väl kartlagda för att det skall vara motiverat att analysera de bakomliggande orsakerna mer i detalj. Den grundläggande forskningen och kunskapsuppbyggnaden bör i huvudsak ske vid våra forskningshögskolor. Utskottet fäster särskild uppmärksamhet vid det forskningsprogram som utarbetats vid lantbruksuniversitetet om luftföroreningars effekter på skog. Mot den bakgrunden är det enligt utskottets mening angeläget att forskningsresurserna i första hand kanaliseras via fakultetsanslagen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 2894 och 2896 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *forskningsmedlens destination*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2894 yrkande 24 och 1984/85:2896 yrkande 4.

21. Forskning samt metoder för mätning och inventering av skogsskador (mom. 34)

Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Den insats" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Den insats – – – (lika med utskottet) – – – till fakultetsanslagen. Utskottet instämmer däremot i det krav som ställs i motion 2902 att försurningsforskningen i dagens läge är så angelägen att ytterligare resurser bör tillföras den. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 2902 i berörd del bör utskottet som sin mening ge regeringen till känna.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet får" och slutar med "föreligger icke" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den bedömning som görs i motionerna 2902 och 2005. att

riksdagen bör anslå medel till flygfotografering med infraröd film för att påskynda den pågående inventeringen av skogsskador. Det är även angeläget att pågående försök med utarbetandet av nya metoder för mätning av skogsskadorna stöds. Utskottet biträder därför förslaget i motion 1081 om medelsanvisning för ett sådant projekt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. *beträffande forskning samt metoder för mätning och inventering av skogsskador*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2902 yrkandena 14 och 15, 1984/85:2005 och 1984/85:1081.

22. Anslaget Åtgärder mot försurningen (mom. 37)

Kerstin Andersson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslagen i motion 2894 om ökad medelstilleddelning för forskning och för ökade informationsinsatser om försurningen. Anslaget bör således föras upp med ett belopp som med 14 milj. kr. överstiger regeringens förslag. Det anförda innebär att de förslag som läggs fram i övriga motioner i allt väsentligt tillgodoses.

dels utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1984/85:2894 yrkandena 25 och 26 samt med avslag på motionerna 1984/85:2899 yrkande 11, 1984/85:2902 yrkande 13 samt 1984/85:2904 yrkande 6, till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 149 000 000 kr.,

23. Anslaget Åtgärder mot försurningen (mom. 37)

Paul Lestander (vpk) anser – under förutsättning av bifall till reservation 20 – att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslaget i motion 2902 om förstärkning av anslaget till försurningsforskning. Anslaget bör således föras upp med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag. Därmed tillgodoses i väsentliga delar även förslagen i övriga motioner.

dels utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1984/85:2902 yrkande 13 samt med avslag på motionerna 1984/85:2894 yrkandena 25 och 26, 1983/84:2899 yrkande 11 samt 1984/85:2904 yrkande 6, till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 145 000 000 kr.,

24. Anslaget Åtgärder mot försurningen (mom. 37)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslaget i motion 2899 att anslaget räknas upp med 3.4 milj. kr. för en samlad forskningsinsats inriktad på skogsskadornas orsaker. Utskottet är emellertid icke berett tillstyrka övriga motionsförslag om ökade medel.

dels utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37 att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1984/85:2899 yrkande 11 samt med avslag på motionerna 1984/85:2894 yrkandena 25 och 26, 2902 yrkande 13 samt 1984/85:2904 yrkande 6, till *Åtgärder mot försurningen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 138 400 000 kr.,

25. Övriga anslagsfrågor (mom. 38)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "i skogsbruket" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas bedömning att statsbidrag inte bör utgå till avverkning av 5:3-skogar med dominans av lövträd. Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet att anslaget härför minskas i enlighet med motionen.

dels utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. *beträffande övriga anslagsfrågor*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2899 yrkande 9 och med ändring av tidigare fattat beslut (prop. 1984/85:100 bil. 11, JoU 1984/85:25 p. 17, rskr. 1984/85:186) till *Bidrag till skogsvård m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 280 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Internationella mässor m. m. (mom. 3)

Kerstin Andersson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Utskottet har bl. a. med anledning av en centermotion föreslagit att regeringen tar initiativ till en internationell luftvårdsfond som syftar till att skapa möjlighet att få till stånd en minskning av svavelutsläppen. Detta anser vi är bra. I centermotion 2894 framförs det dessutom att det är angeläget att kunskap om bästa möjliga reningsteknik sprids. Genom tidigare internationella erfarenheter vet vi att det kan initiera investeringar i miljöförbättrande teknik. Flera svenska företag ligger långt framme på detta område. Den svenska regeringen borde aktivt arbeta för att sprida kunskap om den reningsteknik och andra tekniska lösningar som våra svenska företag kan stå till tjänst med. Bäst sker detta genom att ta initiativ till internationella teknik- och industrimässor på miljöområdet. Från svensk synpunkt är det också angeläget att följa utvecklingen på miljöområdet, framför allt i länder som bidrar till försurningen i Sverige. Den svenska regeringen borde därför vidta åtgärder så att man vid de svenska beskickningarna får en mera skärpt miljöbevakning.

2. Svavelutsläpp vid koleldning

Lars Ernestam (fp) anför:

Riksdagen har för ett år sedan fastställt normer för svavelutsläpp vid koleldning.

Eldning med kol är en allvarlig miljörisk. Det finns dock anledning att nu avvakta de resultat som uppnås genom de förordade normerna. Ny teknik torde möjliggöra skärpta krav också för koleldning. För framtiden finns skäl att noga beakta behovet av ytterligare skärpta krav också för eldning med kol.